

The Project Gutenberg eBook of Johannes Calvin, by Friedrich Oehninger

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Johannes Calvin

Author: Friedrich Oehninger

Translator: Väinö Kantele

Release date: September 3, 2015 [EBook #49868]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JOHANNES KALVIN ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

JOHANNES KALVIN

Kirj.

Friedrich Oehninger

Suomentanut Väinö Kantele

K. J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 1909.

Kalvinin nuoruus ja vaikutus ennen Geneveen tuloa.

Oli elokuu vuonna 1536 Geneven kaupungissa, kauniin Sveitsin alppijärven lounaiskolkassa. Sinne oli saapunut matkustaja, joka aikoi Baseliin ja poikkesi majataloon yöksi. Hänen tarkoituksensa oli jo seuraavana aamuna jatkaa matkaansa, Vaikka vasta 27-vuotias, oli hän jo kuuluisa kirjailija ja hänen nimensä sentähden laajalti tunnettu erään kristinuskon oppikirjan tekijänä. Muuan geneveläinen saarnaaja, kuuli muukalaisen saapumisesta ja meni häntä tervehtimään. Hän tapaa laihan, kalpean, sairaloisen miehen; mutta silmästä ja korkealta otsalta välkähtää salama, kirkas ja terävä kuten välkkyvä teräs. Siinä on Juhana Calvin Noyonista Pohjois-Ranskasta. Miestä katsellessa selviää Farelille: "Tässä on kohtalon sinulle suoma ase, joka voi Genevessä riehuvan myrskyn asettaa ja saattaa kiihottuneet joukot järjestykseen". Kaupungin muurien sisällä oli jo joitakin vuosia riehunut taistelu,

joka laadultaan oli sekä valtiollinen että uskonnollinen. Savoijan herttuan valtiollinen ijäs oli murrettu, samoin paavikunnan ijäs, ja jo pari vuotta oli Genevessä vaikuttanut; mutta nyt ei kansa enää tahtonut tietää mistään ikeestä, ei Jeesuksen ikeestäkään. Kuten paiseesta lääkärin terveyttä tuovalla veitsellä siihen koskettua pulpahtaa märkää, niin oli Genevessäkin kaikki se kurittomuus ja jumalattomuus päässyt valloilleen, mitä siihenastinen ulkonainen kirkollisuus oli helmassaan kantanut. Kansa oli Farelin sinne tultua suostunut evankeliumiin; mutta kävi, kuten niin usein käy (Luuk. 11: 24-26): karkoitettu saastainen henki palasi ja otti mukaansa seitsemän muuta, häntä pahempaa henkeä, niin että viimeinen tila oli pahempi kuin ensimmäinen. Jumalattomuus ja pahuus kasvoi ja asettui evankeliumin ääntä vastaan, ja hengenheimolaisineen, vaikka panivat kaikki voimansa liikkeelle, eivät kyenneet asiaa auttamaan. Missään ei hyvä tahtonut ottaa pysyvää muotoa. Järjestäminen ei onnistunut Farelille, vaikka evankeliumille voittaminen oli loistavasti mennyt. — "Kalvin, Kalvin on se mies, joka siihen pystyy", sanoi Farel itseksensä miestä ensi kertaa nähdessään.

Ja kaikesta vastustelemisesta huolimatta kiinnitti hän Kalvinin Geneveen; ja Jumala, jonka ajatukset eivät ole meidän ajatuksiamme, on käyttänyt Kalvinia, jolla itsellään oli kokonaan toisenlaiset aiheet, tehdäkseen Genevessä työn, mikä muutaman vuoden kuluttua pani hämmästyttämään nekin, jotka asiasta saivat yksinkertaisen tiedonannon.

Muutamassa vuodessa tapahtunutta suurta muutosta, minkä Kalvinin tulo Genevessä sai aikaan, kuvaa meille kapusiinikenraali Bernardino Ochino, joka v. 1542 tuli Geneveen jätettyään evankeliumin tähden loistavat tulevaisuuden toiveensa ja kunniapaikkansa sekä ihanan isänmaansa Italian. Muutaman viikon Genevessä oltuaan kuvaa hän Kalvinin kaupungista saamaansa vaikutusta seuraavasti:

"Täällä saarnaavat oivalliset kristityt päivät päästään puhdasta Jumalan sanaa. Lakkaamatta luetaan ja selitetään pyhää raamattua, puhutaan julkisestikin siitä, ja jokainen saa tuoda esiin, mitä hänelle pyhä henki antaa, ihan kuin ensimmäisessä seurakunnassa. Joka päivä pidetään yhteiset rukoukset ja hartaushetket, pyhäsin selitetään katkismusta ja opetetaan nuorisoa sekä muita vielä opetusta kaipaavia. Kirousta ja pilkkua ei kuule; ilkeävaltaisuutta, ryöväystä, aviorikosta ja saastaista elämää ei täällä löydy, kuten monessa muussa paikassa, missä ennen olen oleskellut. Parittelijoita ja irstaita naisia ei ole. Ihomaalia ei täällä tunneta ja kaikki ihmiset ovat soveliaasti puetut. Onnenpeliä ei harjoiteta. Hyväntekeväisyys on niin suuri, että köyhien ei tarvitse kerjätä. Veljellisesti kehottaa toinen toistaan, kuten Kristus meitä on opettanut. Oikeusriitoja ei esiinny, ei mitään virankaupustelijoita, ei murhia eikä puolueita ole, vaan sulaa rauhaa ja sovinnollisuutta. Toiselta puolen ei täällä ole kirkkoissa urkuja, ei kellojen ääntä, ei taiteellisesti sovitettua laulua, ei palavia vahakynttilöitä eikä lamppuja, ei pyhäinjäännöksiä, kuvia, kuvapatsaita eikä messupukuja, ei ilveitä eikä kylmiä juhlamenoja. Kirkot ovat kaikesta epäjumalanpalveluksesta puhdistetut."

Kuva on tosin monta kertaa vähän muuttunut, niin että voi saada toisenlaisiakin vaikutelmia kuin Ochino v. 1542. Yhtä kaikki tämä uskonpuhdistuskaupungissa syntynyt uusi elämä ei ollut mikään pian sammuva tulen leimahdus, vaan kesti vuosisatoja. Siitä todistaa württembergiläinen Valentin Andreae, innokas luterilainen, joka sata vuotta myöhemmin kirjottaa: "Genevessä ollessani huomasin jotain erittäin tärkeää, mitä en koskaan unohda, jota koko elämäni ikävöimään. Paitsi täydellisen vapaavaltion muotoa on tasavallalla vielä erikoisena kaunistuksena oikeusistuimien, joka valvoo kansalaisten elämää ja pienimpiinkin harha-askelisiin käy käsiksi. Sen kautta estyy kaikki, mikä kristillistä elämää häiritsee, mikä syntiiin viettelee tai mikä lihallista kevytmielisyyttä palvelee, kaikki sellaiset leikit, puheenparret, kiemailu, viha, riita, petos, ylellisyytys, laiskuus, raakuus, jumalallisten asiain halveksiminen, puhumattakaan suuremmista rikoksista, jotka täällä ovat aivan tavattomia ja melkein kuulumattomia. Sellainen puhtaus kaunistaa kristinuskoa aivan erinomaisesti, on jotain siihen niin oleellisesti kuuluvaa, että sen puutosta meillä ei voida kyllin valittaa, ja pitäisi kaikkien kunnollisten ihmisten työskennellä sen aikaansaamiseksi. Jollei opin eroavaisuus erottaisi minua Genevestä, olisi tapain sopusointu sitonut minut tähän kaupunkiin".

* * * * *

Luokaamme aluksi silmäys sen miehen entisiin vaiheisiin joka Geneveen tultuaan siellä niin suuret henkiset ja siveelliset muutokset sai aikaan.

Juhana Kalvin tai, kuten hänen nimensä oikeastaan kuului, Jean Chauvin syntyi 10 p. heinäk. 1509 Noyonissa, Picardien maakunnassa Pohjois-Ranskassa. Isänsä Gerard Chauvin oli arvossa pidetty virkamies, Noyonin kreivikunnan ylikantomies ja hiippakunnan sihteeri. "Minulla on ollut jotenkin ankara isä, mutta siitä iloitseen", sanoi Kalvin myöhemmin puhuessaan saamastaan kasvatuksesta. Isällä oli periaatteena, että suurta rakkautta lapsiin on ihmisen pikemmin koetettava salata, jotteivät lapset siitä saisi vahinkoa. Älykkään ja kunnioitettavan isän ankaruuteen yhtyi äidin melkein tuskaloinen hurskaus, ja näin ei nuori Kalvin jäänyt huonolle kasvatukselle. Hänen annettiin usein polvistuen rukoilla paljaan taivaan alla, jotta hänessä heräisi kunnioitusta korkeinta kohtaan. Opetuksen ja

kouluutuksen puolesta ei pitänyt mitään puuttua tältä erinomaisen lahjakkaalta pojalta, josta toivottiin etevää pappia. Hän nautti samaa opetusta kuin erään aatelismiehen, piispan sukulaisen pojat. Lukukuluihin etsi isä kannatusta ja saikin, kun poika jo kaksitoistavuotisenä sai kappalaisen paikan ja erään hengellisen vihkimyksen, tonsuurin. Niin järjetöntä kuin tämä olikin, ei se siihen aikaan ollut tavatonta; annettiin virka sijaiselle ja haltija itse sai nauttia tulot.

Sen jälkeen sai nuori Kalvin kaksi vielä tuottavampaa palkkapitäjää, joiden tuloilla hän jatkoi lukujaan Pariisissa. Siellä osotti hän kahdessa koulussa niin paljon intoa ja kykyä, että jätti kaikki toverit jälkeensä. Heidän peleillään ei ollut häneen vetovoimaa; heidän hullutuksensa saivat hänestä vakavan nuhtelijan, josta hän sai pilanimen "akkusatiivi" (accuser = syyttää). Tässä oli kuitenkin vähemmän syytöstä ja enemmän kiusotusta tai kunnioitusta tämän vakavan toverin etevyyden tähden. Eräs hänen ystävästään sanoi: "Kuivassa, heikossa ruumiissa oli jo kypsytynyt, voimakas henki, riipeä vastaamaan, rohkea hyökkäämään, suuri paastoomaan, jota hän teki alituista päänpakotustaan karkottaakseen tai jotta henki olisi vapaampi, jotta hänen kirjoituksensa, lukunsa ja ajattelemisensa paremmin sujuisi. Hän puhui vähän ja ainoastaan vakavia ja sattuvia sanoja: koskaan ei hän yhtynyt seuraan pitämään; aina oli hän sulkeuneena itseensä".

Kalvinin ollessa 18-vuotias, muutti isä mieltään poikansa kutsumukseen nähden; joka tahtoi rikkaaksi ja mahtavaksi, sen oli tultava lakimieheksi, ajatteli hän ja lähetti poikansa Orleansin ja Bourgesin kuuluisiin oikeuskouluihin, missä tämä heti kävi käsiksi oikeustieteeseen samalla ahkeruudella ja innolla, millä hän ennen oli tutkinut vanhoja kieliä, matematiikkaa ja filosofiaa. Nuori ylioppilas tuli pian niin huomatuksi, että hänen usein täytyi olla opettajainsa sijaisena. — Mutta Bourgesissa aukesi Kalvinin hengelle uusi maailma. Siellä eli ja opetti silloin Melchior Volmar, kreikankielen professori, jonka Ranskan kuningas Frans I oli Saksasta kutsunut pitämään luentoja Homerosta, Demostheneesta ja Sofokleesta, mutta joka kaikessa hiljaisuudessa tutustutti nuoria ystäviään erääseen paljon tärkeämpään kirjaan, joka silloiselle maailmalle oli aivan tuntematon. Tähän kirjaan, raamattuun, oli hän isänmaassaan tutustunut ja Lutherin kautta oppinut sitä ymmärtämään. "Tässä on", sanoo hän, "vastaus kaikkiin kysymyksiin, pelastuskeino kaikkiin epäkohtiin, tässä on rauha kaikille rauhattomille sieluille, sekä oppineille että kansalle". Kalvin ei tutustunut raamattuun ainoastaan opettajansa Volmarin kautta, vaan myöskin ystävänsä Robert Olivetanin kautta. Kuten muutkin sen ajan oppineet ja kansat, hämmästytti hänkin tavattomasti aukaistessaan kirjojen kirjan. Halu lukea ja ilo uskonnon kirjan omistamisesta oli niin suuri, ettei hän moneen päivään tahtonut syödä eikä juoda. Mutta miten ihania näköaloja hänelle valkenikin, riippuvaisuus roomalaisesta kirkosta ja hänen tähänastinen käsityksensä tuotti hänelle kuitenkin pitkän, vaikean taistelun.

Kuten Lutherille, niin nousi Kalvinillekin herännyttä omaatuntoa ja sen vaatimuksia vastaan ääni, joka sanoi: "Sinäkö yksin viisas olisit ja olisiko kirkko todellakin erehtynyt? Eikö ole parempi hylätä omat tutkimukset ja sokeasti alistua viisaiden johtoon? Mitä varten syöstä itseään sellaiseen levottomuuteen ja vaaroihin, josta ei muuta palkkaa ole kuin vainoa?" Edelleen oli Kalvin, kuten hän itsekin myöntää, arka ja vaaroja väistelevä luonteeltaan. Jollei armo olisi häntä auttanut, jollei hänelle olisi ollut tärkeintä olla kuuliainen totuudelle, velvollisuudelle ja korkeimman tahdolle, ei hänen pelkäävä, kaikkia vaaroja tähyelevä luonteensa olisi koskaan askeltakaan edemmä astunut.

Mutta rauhaa ei Kalvin näin horjuessaan saanut, ja hänen tuskansa vain kasvoi, kun hän Sauluksen tavoin yritti potkia tutkainta vasten, vaikka silloisen kirkon turmelus ja raamatunvastaisuus ja julkisesti ilmenevä epäjumalanpalvelus oli hänelle selvinnyt ja hän oli nähnyt pyhistä marttyyreistä, miten he uuden ja kuitenkin vanhan evankeliumin kautta kykenivät elämässä ja kuolemassa Jumalaa kirkastamaan. Tällainen oli esim. pariisilainen kauppias de la Forge, jonka luona Kalvin peräydyttyäänkin vielä jonkun aikaa oli asunut, ja joka myöhemmin uskonpuhdistusintonsa kautta joutui vainoojain käsiin. Maailmankaupunkiin, jonne kaikki kerääntyi, mikä maailmassa korkealle tavoitteli, sinne oli Kalvin palannut tullakseen huomatuksi tiedemiehenä ja ehkäpä paetakseen omantuntonsa ääntä, joka Orleansissa ja Bourgesissa hänelle ei enää rauhaa antanut. Mutta hänen kävi kuten Augustinuksen, joka uskollisen äitinsä luota pakeni Roomaan päästäkseen erilleen Jumalasta, jonka käsiin hän juuri Italiassa joutui. — Totuuden todistajain parvi painoi yhä raskaammin häntä, kunnes hän antausi. 1533 tapahtui hänen äkillinen kääntymisensä, "Kun sydäntäni", sanoo Kalvin itse "jo kauan oli valmistettu vakavimpaan koetukseen, näytti totuuden täydellinen tunteminen minulle yhdellä kertaa kuten kirkas valo erhetysten kuilun, johon olin vyörynyt, synnin ja häpeän, mistä olin saastunut". Mutta tämä murhe muuttui äkkiä suureksi iloksi. Hän voi elävässä uskossa tarttua Kristuksessa tarjona olevaan pelastukseen. Hänen vaakunansa — käsi, jonka sydän ojentaa, — kuvasi hänen päättävää antautumistaan Jumalalle. "Jumala on äkkiä vaikuttanut, äkisti alistanut sydämeni kuuliaiseksi tahdolleen." Siitä pitäen ei hän koskaan ole armotilaansa epäillyt.

Kalvinissa tapahtui täydellinen muutos. Pelkäämättä ja epäröimättä astui hän eteenpäin. Hänelle selvisi, ettei hän pyhässä innossa kirkon erehdyksistä ja väärinkäytöksistä luopuessaan silti mitenkään vastenmielisyydestä eronnut kirkosta. Kohta saikin hän tilaisuutta seurata käskyä. "Kun sinä kerran palajat, niin vahvista veljiäsi" (Luuk. 22: 32). Pariisin uskovaiset keräytyivät nuoren oppineen ympärille,

jonka Kristus ja hänen evankeliuminsa niin voimakkaasti oli vallannut. Miten paljon Kalvin rakastikin ja etsikin yksinäisyyttä ja hiljaisuutta, hänet tavattiin kuitenkin, ja jokaisesta yksinäisestä paikasta tuli hänelle koulu. Kerrotaan, ettei kukaan voinut kuulla häntä sanan sattumatta sydämeen. Usein lopetti hän saarnansa lauseella: "Jos Jumala on puolellamme, kuka voi olla meitä vastaan". (Room. 8.)

Kohta kun Kalvin oli kääntynyt ja alkanut toimia Pariisin evankeelisten piirissä, täytyi hänen paeta tästä kaupungista. Siihen oli aiheena eräs juhlatilaisuus. Hänen ystävänsä Cop, lääketieteilijä, joka oli yliopiston rehtorina, sai vanhan tavan mukaan Pyhäin miesten päivän juhlena pitää puheen. Kalvin valmisti sen hänelle ja käytti aihetta puhuakseen kirkollisten tekojen ansiollisuutta vastaan ja vanhurskauttamisesta uskon kautta Kristukseen. Kuulijakunta hämmästyti, korkeakoulu julmistui, oikeusviranomaiset aikoivat sekaantua asiaan. Cop pakeni Baseliin. Nyt tahdottiin käydä käsiksi hänen salaiseen rikostoveriinsa, joksi Kalvinia arveltiin. Saatuaan varoituksen pääsi hän huoneensa ikkunasta pakoon, pelastautui erään viinitarhurin taloon laitakaupungilla ja sieltä tämän pukeissa, kuokka olalla pujahti Pariisista kenenkään tuntematta. Eräs normandialainen ystävä, du Tillet, otti hänet vieraakseen, piti häntä luonaan vuoden, antoi kirjastonsa hänen käytettäväkseen ja tuli vieraansa kautta evankeeliseen uskoon. Eräässä luolassa kuuluu Kalvin usein saarnanneen ja jakaneen Herran ehtoollista. Erään roomalaisen messun kannattajan keskeyttämänä kerrotaan hänen kerran huudahtaneen: "Kun minulta tuomiopäivänä kysytään, miksi en siihen ottanut osaa, voin sanoa: Herra, et ole sitä käsenyt. Tässä on lakisi, raamattu, jonka minulle olet antanut; siinä en ole huomannut mitään muuta uhria kuin sen joka ristin alttarilla on teurastettu." (Hepr. 9: 44.) Silloin tällöin on Kalvin näissä kokouksissa keskellä puhettaan innostuksen valtaamana vaipunut polvilleen rukoillakseen Jumalan siunausta läsnä oleville, itselleen ja koko Ranskanmaalle.

Ranskassa näytti yhteen aikaan päivä valkenevan ja evankeelisen vapauden aika koittavan. Kuningas Frans I:n sisar, Navarran kuningatar Margareta oli evankeliumille ja uskonpuhdistukselle suosiollinen ja tuki sitä missä voi. Hänen hovissaan oleskeli 80-vuotias Faber Stapulensis, joka jo aikaa oli viitannut uskon ja kirkon uudistukseen, joka evankeliumin kautta tulisi tapahtumaan. Hänen ollessaan Pariisin yliopiston professorina oli hänen ympärilleen kokoontunut monta samanmielistä oppilasta, m.m. Meauxin piispa Briconnet. Huikentelevainen ja aistillinen kuningaskin, joka väliin vainosi puhdasta evankeliumia, väliin sillä koreili, kirjoitti esim. kerran Melanktonille, että hän tulisi Pariisiin tuomaan sinne uskonpuhdistusta. Kuninkaaseen ei ollut luottamista. Kun Kalvin kerran pakopaikastaan uskalsi Pariisiin, eivät siellä asiat olleet omiaan häntä rohkaisemaan. Rajut, hurmahenkiset ainekset, kiihkoiset uudestikastajat pitivät peliään uskovaisten piirissä, ja eräänä aamuna — 14 p. lokakuuta 1534 — nähtiin kirkkojen ja palatsien seinämällä, jopa kuninkaallisen hallituksen ovellakin lentolehti, jossa ankarin ja kiukkuisin sanoin käytiin paavilaisen messun "inhottavien ja suurten väärinkäytösten" kimppuun; "oli pahinta Kristuksen ruumiin häväisemistä, kun ajateltiin hänen olevan taikinapalassessa, joka ehkä joutui hämähäkkien ja hiirien ruuaksi". — Sellainen uhkamielisyyys loukkasi syvästi katolilaisten tunteita ja sai kuninkaan raivoihinsa. Seurauksena oli joukottain oikeushaasteita, vankilat tulivat täyteen epäluulon alaisia syyllisiä ja syyttömiä. Moni Kalvinin läheisimmistä, kuten jo mainittu innokas evankeelinen de la Forge, odotti vankilassa ankaraa rangaistusta. Frans I puhui ja toimi niinä päivinä yhtä hirveästi kuin myöhemmin Filip II Espanjassa ja entisinä aikoina Nero. Kuusi polttoroviota rakennettiin eri paikkoihin kaupunkia, ja kuusi evankeelista, joukossa de la Forge, vietiin, ei kuitenkaan yksinkertaisesti poltettavaksi. Heidät laskettiin pitkään tankoon sidottuina tuleen, sitten taas nostettiin ylös, sitten taas laskettiin, kunnes he hitaasti paistuivat. Kuusi kertaa kävi kuningas itse iloitemassa tästä pirullisesta näytelmästä; mutta ei hän yhdessäkään marttyyrissä tavannut pienintäkään heikkouden tai katumuksen merkkiä; "he kuolivat kaikki uskon kuninkaina murhakuninkaan silmäin edessä".

Nyt ei Kalvinin auttanut enää Ranskassa viipyä: ikävä ja tuska sydämessä jätti hän isänmaansa. Jo aikaisemmin oli hän luopunut palkkapitäjistään. Kaksikymmenviisivuotisenä oli hänet Navarran kuninkaan hovissa esitetty vanhalle, kunnianarvoiselle Faber Stapulensikselle, ja tämä oli ennustanut Kalvinista tulevan asean, jonka kautta Herra pystyttää valtakuntansa Ranskassa. Tämä kyllä jossain mielessä toteutuikin, mutta ei suoranaisesti, vaan kuitenkin Kalvinin toimesta, vaikka kaukaa. Vuoden vaihteessa 1534-1535 läksi hän vaeltamaan ja saapui Baseliin, missä jo oli järjestetty evankeelinen seurakunta. Siellä toivoi hän saavansa hurskasten oppineiden miesten seurassa antautua rauhassa jumaluusopillisiin tutkimuksiinsa. Capito opetti hänelle hepreaa ja lukuhuone oli hänen mielipaikkansa.

Täällä syntyi Kalvinin kuuluisin teos: "Kristinuskon opetus" (Institutio religionis christianse), parhain ja aikanaan täydellisin uskontieteen oppikirja ja uskonpuhdistusohjelma. Ensi painos siitä ilmestyi 1535 ja viimeinen Kalvinin kädestä 1559, ja on sitä näinä 24 vuotena alituisesti paranneltu ja lisätty, lukujen noustessa kuudesta kahteenkymmeneen. Teos on voimallinen Jumalan valtakunnan esitaistelijan kynästä lähtenyt nerontuote, kauniskielinen, syvällisiä ajatuksia ja suurta oppia sisältävä, järjestetty, tarkkaan yhtäjaksoinen kristinopin esitys. Kirjassa on uskonpuhdistusoppi koottu järjestelmään ja on se reformeerattujen kirkkojen käytännöllisen rakennuksen pohjana. Siitä alkaa länsimaisessa kirkkohistoriassa uusi jakso.

Suurenmoisesti vaikuttava on esipuhe. Siinä omistetaan kirja Ranskan kuninkaalle Frans I:lle, jota

kehoitetaan tutkimaan valtakunnassaan peräti väärin käsitettyä ja vainottua evankeliumin puhdasta oppia, lakkauttamaan vainot ja alistumaan jumalalliseen totuuteen. "Kuninkaan tekee kuninkaaksi se että hän tietää: minä olen Jumalan palvelija, hänen asettamansa hänen valtakuntaansa hoitamaan. Ken ei tässä mielessä hallitse ja kellä ei ole päämääränä hallituksellaan Jumalan kunniaa edistää, se ei ole kuningas, vaan rosvoliiton päämies. Pahasti erehtyy se, joka toivoo pitkällistä menestystä valtakunnalle, missä ei Jumalan valtikka, nimittäin hänen pyhän sanansa kautta, saa hallita. Me evankeeliset tunnustamme kyllä Jumalan edessä olevamme kurjia ja halpoja syntisparkoja, maailman hylkyjä, niin ettei meillä mitään muuta kerskattavaa ole kuin Jumalan laupeus, jonka kautta pelastuneet olemme. Siitä huolimatta on oppimme ylhäistä ja ihanampaa kuin kaikki maailman valta ja kunnia. Sillä se ei ole meidän, vaan elävän Jumalan ja hänen Kristuksensa. Älä usko, kuningas, herjaajia, että tämä 'uusi evankeliumi', kuten he sanovat, tarkoittaa kumousta ja paheiden vallalleen päästämistä! Onko kukaan meidän keskuudessamme kuullut kapinallista sanaa? Ja pitäisihän elämämme olla kaikille herjaajillemme siveyden, hyvyden, laupeuden, kohtuullisuuden, kärsivällisyyden ja kaikkein hyveiden esikuvana. — Tarkotukseni oli tätä kirjaa kirjoittaessa taivuttaa sydäntäsi ainakin kerran kuuntelemaan asiaamme. Mutta jos viholliset saavat sinun estämättäsi ahdistaa meitä vankeudella, kidutuksilla, miekalla ja tulella, niin kärsimme kuten teurastettavat lampaat loppuun asti kestäen kärsivällisinä ja pannen toivomme Herran väkevään käteen. Hän ilmestyy aikanaan kurjia lunastamaan ja tuhoamaan vainoojat. Herra, kuningasten kuningas, vahvistakoon asemasi vanhurskaudessa ja korottakoon istuimesi totuuden kautta! Baselissa 1 p. elok. 1535."

Aijomme myöhemmin palata tarkastamaan kirjan varsinaista sisältöä.

Kalvinin heikko ruumis oli paljosta henkisestä työstä niin heikentynyt, että hän tarvitsi erityistä virkistystä. Hän lähti yli Alppien Italiaan Ferraran ruhtinaan hoviin, missä ruhtinaan oppinut, uskossa elävä ja lujaluonteinen puoliso Renata (synt. 1510) oli ranskalaisista pakolaisista muodostuneen seurakunnan keskuksena. Pian oli Calvin seurakunnan paimen ja opettaja, ja erittäinkin ruhtinatar oli hänelle kiitollinen opittuaan hänen kauttaan entistä selvemmin evankeliumia käsittämään. Oleskelu Ferrarassa tuli lyhytaikaiseksi, kun vaino ja epäluulo tämänkin piirin hajalle sai. Calvin pysyi kuitenkin koko elämänsä kirjeenvaihdossa ruhtinattaren kanssa, varoittaen ja vahvistaen häntä. Viimeinen ranskalainen kirje, jonka hän saneli, oli Ferraran herttuattarelle osotettu. Calvin jätti Italian surkumielin, kun ei ollut saanut aikaan tässä maassa evankeliumin levittämiseksi niin paljon kuin olisi toivonut. "Menin Italiaan", sanoi hän usein, "mennäkseni uudelleen". — Ihminen päättää, Jumala säättää.

Kalvin aikoi käydä muutamien perheasiain takia Ranskassa ja sitten taas palata Baseliin jatkamaan hiljaista opiskeluaan. Sotalevottomuuksien takia täytyi hänen kiertää Geneven kautta, missä hänet kertomuksemme alussa näimme elokuussa 1536.

Ensi vaikutus Genevessä; taistelu ja tappio.

Genevessä oli ennen Calvinin tuloa tapahtunut kaksi vallankumousta, valtiollinen ja uskonnollinen. Vuosisatoja oli hallitusvalta ollut jaettuna kolmelle mahdille: yksi oli kaupungissa asuva piispa, toinen Savoijan herttua, joka maaherransa kautta oli ylimpänä tuomarina ja sotaväen päällikkönä, ja kolmanneksi porvaristo itse, joka noista kahdesta valtiomahdista huolimatta tunsu itsensä vapaavaltioksi ja valitsi kokouksissaan hallintovirkamiehistöön ja neljä pormestaria. Savoijan ruhtinaat koettivat usein päästä yksin hallitsemaan, mutta kohtasivat aina lujaa vastarintaa kaupungin puolelta. Vaarallisemmaksi muodostui asema, kun Savoijan herrat Rooman avulla onnistuivat saamaan piispanviran perittäväksi sukuunsa. Silloin koettivat kaupunkilaiset saada turvaa Sveitsin valaliittolaisilta, erittäinkin Berniltä. Ja kun Savoijan herttua sellaisen liiton selitti kapinaksi, antoi teloittaa sen hommaajat ja vuosikauden Geneveä kuritti ja hävitti, niin muuttui asema kohta hänen lähdettyään taas: kansanvaltainen hallitus asetettiin ja kaupunki varustettiin puolustuskuntoon. Ja kun mielet alkoivat horjua, niin rohkaisivat heitä taas mahtavan Bernin lähettiläät; olivathan he seitsemässä taistelussa valaliiton etupäässä voittaneet Saksan keisarin, Grandsonin ja Murtenin luona tuhonneet Burgundin herttuan, Novaran luona voittaneet Ranskan kuninkaan! Kaikki Savoijan herttuan yritykset raukesivat; vuodesta 1526 on Geneve ollut valtiollisesti vapaa kaupunki.

Kirkollisessa suhteessa oli se tosin vielä piispan alaisena, jolla oli valtiollistakin valtaa. Mutta tämänkin vallan piti murtua. Sitä järkyttelivät osittain berniläiset, jotka kaikkialla, mihin heidän valtansa ulottui, koettivat saada uskonpuhdistusta toimeen, osittain hengellisten virkojen kantajat itse väärinkäytöksillään ja huonolla elämällään. Tiedämme kansan tehneen rynnäkönnön piispan palatsiin vapauttaakseen kunniallista tytärtä, jonka prelaatti avoimelta kadulta oli ryöstänyt. On tehty rynnäköitä luostareihin, mihin naisia on houkuteltu ja laahattu. Porvaristo katkeroitui yhä, enemmän hengellistä säätyä vastaan — Genevessä oli sadoittain pappeja ja munkkeja — ja Genevessä käyvät

berniläiset moittivat julkisesti pappeja heidän hurjasta elämästään ja yllyttivät geneveläisiä olemaan välittämättä paastokäskyistä ja kirkollisista säädöksistä. Mutta mistä apu tulisi? Miten pahan esimerkin saastuttama kaupunki taas pääsisi kuriin ja järjestykseen? Vangittu Bonnivard, joka Geneven vapauden vuoksi jo paljon oli kärsinyt, sanoi geneveläisten hänen ajatustaan kysyessä: "Te tahdotte parantaa kirkkonne? No, se on kyllä tarpeen sekä oppiin että tapoihin nähden. Sanotte pappien ja munkkien olevan vain aviorikkojia, pelureita ja juomareita; mutta te ette ole hiuksen vertaa heitä parempia. Neuvoni on: jollette itse vilpittömästi tahdo parannusta tehdä, niin antakaa pappien olla rauhassa; samanlaisethan soveltuvat aina yhteen; mutta jos tahdotte kirkkonne parantaa, niin tehkää itse parannus ja kutsukaa evankeelisia saarnamiehiä." — Jälkimäinen vaihtoehto hyväksyttiin. V. 1532 saapui Wilhelm Farel Geneveen Bernistä lähetettynä, ja nyt alkoi taistelu vanhan roomalaisen kirkollisuuden ja uskonpuhdistuksen evankeliumin välillä: — taistelu, joka monen myrskyisen kohtauksen jälkeen loppui siihen, että elokuussa 1535 katolinen jumalanpalvelus kaikissa muodoissa lakkautettiin ja Bernin ja Zürichin mallin mukainen jumalanpalvelusjärjestys juhlallisesti otettiin käytäntöön.

Farel oli tulinen eteläranskalainen (synt. 1489), joka muinoin oli nauttinut hurskaan ja viisaan Faber Stapulensiksen opetusta ja Ranskasta karkoitettu "uuden" evankeliumin intoilijana. Valtavalla puhetaidollaan voitti hän sieluja, mutta voitettujen johtamiseen, järjestämiseen ja hallitsemiseen ei hänellä ollut kyllin kärsivällisyyttä ja viisautta. Siksi oli tuo piispasta ja herttuasta vapautunut ja vapauden nautinnosta huumautunut Geneve kuohuva sekoitus, jota Farel, vaikka hänellä oli toisiakin evankeelisia saarnaajia apunaan, ei pystynyt ohjaamaan. Olemme jo ennen saaneet luoda silmäyksen asemaan. Olemme nähneet, miten Farel v. 1536 Kalvinissa näki taivaan lähettämän enkelin ja avun, Geneveä varten määrätyn miehen, ja vannotti häntä jäämään. Kalvin ei tahdo, hänellä on monta vastaväitettä; hän oli vielä nuori mies, käytännöllisyyttä puuttui, tahtoi jatkaa lukujaan, vaikuttaa kirjallisella työllä eikä tahtonut sitoa itseään yksityisseurakuntaan; hän tahtoi vetäytyä hiljaisuuteen, hänen lukunsa olivat kaukana päämäärästään. — Silloin valtaa Farelin pyhä viha ja korottaen kättään ja ääntään huutaa hän Kalvinille: "Mitä, lukusi? Sanon sinulle Jumalan nimessä: jos sinä kirkon näin suuressa hädässä ollessa kieltäydyt meitä auttamasta ja etsit itsellesi enemmän kuin Kristukselle, niin kiroaa Jumala sinun lukusi." — Silloin murtui Kalvinin vastustus. Jumalan käden tapaamana antautui hän. Kuuliaisena hänelle, jolle hän kääntyessään oli antautunut, heitti hän omat suunnitelmansa ja jäi Geneveen. Hän sai kokea, mitä kaikki voimme kokea: "Toinen vie sinut mihin et tahdo" (Joh. 21). — Hän sai kokea myöskin, mitä mekin, että mitä enemmän me mieliharrastuksiamme ja omia suunnitelmiamme heitämme kieltäen itsemme velvollisuuden vaatiessa, sitä myöten siunaantui meille tietoa ja viisautta ja hedelmää kantavaa elämää. Elämä on ihmisten valo; elämä kulkee edeltä, ja Herran työhön ei tarvitse edeltäpäin tulla valmiiksi.

Kaikessa hiljaisuudessa alkoi Kalvin Genevessä työnsä ja jäi melkein huomaamattomaksi 20 vuotta vanhemman Farelin rinnalla, joka siellä oli roomalaisvallan muuriin läven murtautunut. Farelilla oli kuitenkin melkein taikauskoinen kunnioitus nuorta virkatoveriaan kohtaan. Tämä vanhemman uskonpuhdistajan ehdoton mukautuminen nuoremman tahtoon kuvaa sen miehen henkistä etevyyttä, joka tästä puoleen yhä enemmän ja enemmän otti käteensä Geneven kohtalot. Aluksi rajoitti Kalvin toimintansa julkisiin raamatullisiin luentoihin ja oli jonkun aikaa viratta ja palkatta. Sitten valittiin hänet saarnaajaksi, menestyi siinä toimessa hyvin ja kotiutui pian uudessa maaperässään. Kun hän ensi kerran oli saarnannut, juoksi kansaa laumoittain hänen asunnolleen vakuuttamaan hänelle tyytyväisyyttään. Kalvin voi tuskin pidättää kyyneleitään ja hänen täytyi niille, jotka ensi päivänä eivät olleet kuulemassa, luvata seuraavana päivänä taas saarnata. Uusi vetää puoleensa; kuitenkin ei tässä ollut vain uutuus; vielä hänen vanhanakin ollessaan annettiin hänestä todistus, että häntä kuunneltiin kaikkein mieluummin. Kuten kansa, niin oli neuvostokin häneen ihastunut.

Mutta Kalvin ei ajatellut pelkällä saarnaamisella suorittaneensa täällä saamansa tehtävän. Kalvinille oli sietämätön se evankeelinen epäjärjestys, mikä Farelin aikana oli syntynyt. Hän koetti auttaa asiaa. Henkien piti tietää, sekä mistä he olivat päässeet irti, että myöskin mihin uskossa ja elämässä kristittyinä oleminen heitä velvoitti. Jos Kristuksen palvelijat ovat rakentajia ja Jumalan salaisuuksien huoneenhaltijoita (1 Kor. 3 ja 4), niin ei tässä ole kysymys vain purkamisesta ja hajoittamisesta, vaan myöskin rakentamisesta ja Jumalan huoneen järjestämisestä ja pyhästä armovälineiden hoidosta. Siksi pyrki Kalvin kirkolliseen tunnustukseen ja kristillissiveelliseen elämän järjestykseen, tahtoen yleensä saada aikaan elämän uudistuksen. Yhdessä Farelin kanssa kyhäsi hän uskontunnustuksen ja teki katkismuksen. Edellinen oli tarkotettu kansalaisten juhlallisesti hyväksyttäväksi, jälkimäinen nuorison ja muiden, joille se tarpeellista oli, ahkerasti käytettäväksi. Kristillinen tapain valvonta piti saataman aikaan, ja sen kautta estettäisiin huikentelevaisuus ja pahennukset. Kaikkeen tarjosi neuvosto apuaan. Tärkeä oli nimenomaan ehtoolliselta sulkemisjärjestys, jonka kautta ne, jotka eivät hyväksyneet uskoa tai rikkoivat kristillistä elämänjärjestystä vastaan, saivat ensin varoituksen ja sitten suljettiin Herran ehtoolliselta. Jos joku tätä hengellistä rangaistusta halveksi, kävi maallinen esivalta asiaan käsiksi. Jumalanpalvelukseen otettiin virrenveisu apostolisena tapana.

Uusi kirkko- ja elämänjärjestys oli hyvin ankara; mutta kun ei ollut mitään ihmisen muodon katsomusta ja kun yleisesti tunnustettiin, että sekasorto ja leväperäisyys oli saatava loppumaan, niin hyväksyi neuvosto ja kansa Kalvinin ehdotukset. Sisällisesti vastahakoiisiakin piti kurissa evankeelinen saarna, joka hallitsi yleistä mielipidettä, niin että he näyttivät kristillisemmiltä kuin mitä olivat. Ankarat määräykset julkaisi neuvosto sabatin rikkomisesta, pelaamisesta ja kelvottomien laulujen laulamisesta julkisilla paikoilla. Eräs koruumpelija sai kolme päivää vankeutta, kun oli morsiamen liian komeasti pukeutunut; mies, joka salaisuudessa oli jatkanut pelihuoneen pitoa, sai seista häpeäpaalussa kortit kaulassa; aviorikkoja joutui vuodeksi pannaan, ja pyöveli kuljetti häntä rikostoverinsa kanssa pitkin kaupunkia; ei kärsitty enään julkista tanssia, joka todella olikin mennyt häpeämättömyyteen. Tässä esimerkkejä ankarasta kurista, johon Geneve taipui, hurskasten saarnamiesten pyhän innon hetkeksi vallatessa heidät ikäänkuin taikavoimaila.

Mutta jo vuonna 1537 häiritsi paha tuuli työtä. Tohtori Caroli nousi evankeelisessa synodissa syyttämään Kalvinia harhaopista ja kirkosta luopumisesta, kun hänen kirjoituksissaan ei esiintynyt käsitteitä "persoonaa" ja "kolminaisuus", kuten vanhimman kristillisen kirkon tunnustuksissa. Rohkeasti sysäsi Kalvin syytöksen syyttäjänsä silmille sanoen: "Todistan näiden veljien edessä, että sinulla on yhtä vähän uskoa kuin koiralla tai sialla". Synodi tunnusti Kalvinin oikeauskoiseksi ja t:ri Caroli, jonka elämä ei suinkaan ollut nuhteetonta, sai mennä matkaansa. — Samoin sai uskonpuhdistaja taistella hurmahenkisiä uudestikastajia vastaan, joita Hollannista oli saapunut. Nämät halveksivat kaikkia siveellisiä, yhteiskunnallisia ja kirkollisia lakeja ja elivät lihallisen mielen mukaan. Päivät päästään taisteli Kalvin näitä sekaantuneita henkiä vastaan ja neuvosto karkoitti heidät kaupungista. Porvaristosta itsestäänkin nousi yhä enemmän ääniä uskonpakkoa ja tapain ankaruutta vastaan. Koska uskontunnustuksessa, johon oli vannouduttu, oli muun muassa Jumalan kymmenen käskyä, sanoi moni, että kymmenet käskyt oli niin vaikeita, ettei niihin voinut vannoutua, ja olihan se muka tarpeetontakin, kun emme ole lain, vaan armon alla. Unohdettiin, että jumalalliset siveyskäskyt, erotettuina Mooseksen lain ulkonaisista säädöksistä, ovat ijankaikkisesti päteviä, ja että Kristus ei ollut tullut lakia kumoamaan, vaan täyttämään, kuten vuorisaarna opettaa. Vastustuspuolue, joka myöhemmin sai nimen "libertiinit", koskapa tahtoivat vapaata elämää viettää, vahvistui nopeasti ja selitti ettei ajottu enään sietää saarnaajain pakkovaltaa. "Sitä vartenko olemme taistelleet vapautuaksemme herttuasta ja piispasta, jotta taipuisimme tämän 'ranskalaisen' ikeen alle?" Itse Bonivard ja muita ansiokkaita ja arvokkaita kansalaisia liittyi vastustuspuolueeseen, ja suruksemme näemme tällaisten miesten liittyvän kansan huonoimpiin aineksiin, jotka halusivat vain vapautta intohimoilleen. Vastenmielisyyttä, kapinamieliä, julkeaa hillittömyyttä, rajuja riehuntia kaduilla ja ravintoloissa paisui paisumistaan. Hallitusvaaleissa (alussa vuotta 1538) voittivat Kalvinin vastustajat, ja nyt tahdottiin saarnaajille näyttää, kuka oli herrana. Syy välien rikkomiseen keksittiin. Bernin kirkoissa käytettiin ehtoollista vietettäessä happamatonta leipää ja Kalvin käytti tavallista; Geneven neuvosto tahtoi näyttää mahtiaan käskien saarnaajilleen, miten heidän oli meneteltävä. Nämät panivat vastalauseen kirkon vapauden nimessä. Silloin käskettiin heidät ulos. Pääsiäinen oli tulossa. Yöllä ennen tätä juhlaa oli kuin olisivat helvetin vallat irrallaan. Kirousta ja raakaa laulua kuului, uskonpuhdistajien oville koputettiin pyssynperillä, hurjina huudettiin: "Virtaan heidät!" — Ja tämä kansa tulvi sitten aamulla kirkkoihin, joissa Kalvin ja Farel saarnasivat. Molemmat miehet ilmestyivät aikanaan paikoilleen ja pitivät saarnan, vaikka uhkaavat miehet ja katseet olivatkin heitä vastassa. Tahdottiin nähdä, tottelisivatko he ehtoollista jakaessaan esivallan määräystä. Mutta Kalvin ja Farel eivät antaneet pelotella itseään. Saarnattuaan ensin Herran ehtoollinen oikean ja siunauksellisen nauttimisen edellytyksistä selittivät he molemmat, etteivät voineet sellaiselle kansalle ehtoollista jakaa; se tulisi pikemmin vihan kalkin kuin elämän sakramentin nauttimiseksi.

Vielä samana päivänä kokoontui neuvosto, seuraavana päivänä kahdensadan neuvosto, ja tiistaina yleinen kansalaisneuvosto antamaan tuomiota saarnaajille. Enemmistö päätti, että Kalvinin ja Farelin oli kolmen vuorokauden kuluessa jätettävä kaupunki. Määräpäivänä jättivät he Geneven "iloisempina kuin oikeastaan oli sopinut" (kuten Kalvin myöhemmin sanoi). He menivät Berniin apua etsimään, sieltä Zürichiin, missä juuri oli koolla evankeelinen synodi. Täällä myönsivät he ehkä kyllä jossain kohdin olleensa liian ankaria, mutta olivat alttiit ottamaan vastaan ojennusta.

Koolla olevat isät antoivat tunnustuksen molempien innolle, mutta suosittelivat heille kuitenkin kristillistä "kärsivällisyyttä" valistumattoman kansan keskuudessa toimiessaan ja antoivat berniläisille toimeksi koettaa saada karkoitettut taas Geneveen.

Yritys meni kerrassaan myttyyn. Tosin tarjosi Bern, jonne Kalvin ja Farel pettynein toivoin palasivat, vielä apuaan karkoitettujen sovittamiseen, mutta ei ilman tuntuja nöyryytyksiä uskonpuhdistajille. Mieliala oli Bernissä vähän muuttunut heitä vastaan Genevestä tulleiden tietojen kautta. Heidä syrjäytettiin, jollei suorastaan halveksien kohdeltu. Kuten syntisparkain, täytyi heidän usein virkaveljiensä ovilla odottaa tuntikausia kunnes heidät päästettiin sisälle. Silloinen vaikutusvaltaisin berniläinen saarnaaja Kunz otti heidät vastaan kiivailla syytöksillä ja uhkauksilla. Koskaan eivät Geneven uskonpuhdistajat voineet unohtaa Bernissä kärsimäänsä nöyryytyksiä. Säälivämpiä kuin

jumaluusoppineet olivat maalliset viranomaiset, jotka lopulta lähettivät molempien saarnaajien mukana lähetystön Geneveen pyytämään kansan karkoittamispäätöksen peruuttamista. Kalvin ja Farel eivät kuitenkaan saaneet kaupunkiin tulla ja lähetystöstä huolimatta jäi kansanpäättös voimaansa. Raskain mielin palasivat uskonpuhdistajat Berniin; neuvostolle hyvästi sanomatta lähti Farel Neuenburgiin ja Kalvin hiljaiseen Baseliinsa.

Yleinen mielipide ei siihen aikaan yleensä ollut karkotettujen puolella. Kalvinin ystävä du Tillet kirjoitti hänelle näihin aikoihin Ranskasta: "Sinun on punnittava, onko Jumala täten ilmaissut tyytymättömyytensä työhösi ja tahtooko hän sinua nöyryyttää, jotta ihania lahjojasi, joilla hän sinut on varustanut, käyttäisit paremmalla tavalla hänen kunniakseen ja hänen valittujensa pelastukseksi." Niinkin lempeä mies kuin Bucer ei ollut ehdottomasti Kalvinin puolella ja lausui moitteita. Kalvin itse alkoi ymmärtää, mikä oli Jumalan tarkoituksena antaessaan hänen tulla kartoitetuksi Genevestä. Hän kirjoitti Farelille, joka Neuenburgiin oli saarnaajaksi kutsuttu: "Meidän tulee nöyryyä, se on Jumalan tahto, ja me tahdomme nöyryyä, ettemme joutuisi itse Jumalaa vastaan taistelemaan. Pankaamme toivomme Jumalaan." — Kun Mooses ensi kerralla nousi Israelia vapauttamaan oman lihansa ja tahtonsa voimalla, ei se käynyt; mutta kärsimysten koulussa puhdistettuna oppi hän kärsivällisesti panemaan toivonsa Jumalaan, ja niin se toisella kertaa menestyi.

Kalvin Strassburgissa; Sadolet; Idelette.

Oltuaan neljännesvuoden Baselissa levossa ja rauhassa lähti Kalvin Strassburgiin, joka Wittenbergin jälkeen oli saksalaisen uskonpuhdistuksen tärkein keskus. Siellä on Mattheus Zell valtavat saarnansa pitänyt tuhansille kuulijoille. Siellä toimi oppinut Capito, jumaluusopin, oikeustieteen ja lääketieteen tohtori. Sieltä käsin vaikutti viisas, kaunopuheinen ja käytännöllinen Bucer, jota Kalvin joskus on sanonut Strassburgin piispaksi. Uskonpuhdistuksen hengessä vaikutti täällä myös kuuluisa opettaja Johannes Sturm. Erikoista oli Strassburgille se suvaitsevainen henki, joka koetti yhdistää ja suojella kaikkia evankeliumiin perustuvia katsantokantoja. Bucerin toimesta tuli Kalvinkin Strassburgiin toimiakseen ranskalaisen pakolaisseurakunnan pappina ja jumaluusopin professorina. Mutta hänen ei pitänyt vain opettaa, vaan myöskin oppia; ja vasta täällä hän kehittyi uskonpuhdistajaksi. Uutena miehenä oli hän kolmen vuoden päästä palaava Geneveen. Strassburgissa oppi Kalvin selvästi käsittämään koko evankeelisen kristikunnan yhteyttä kaikista erikoisominaisuuksista huolimatta. Kalvin oli Lutherin ja Zwinglin keskivälissä. Kun Zwingli oli enemmän valtiolliskansallinen, niin kiintyi Kalvin, miten paljon hän Ranskaansa rakastikin, enemmän Jumalan kansaan koko maan päällä ja ymmärsi antaa arvon uskonkappaleelle kaikkein pyhään yhteydestä. Lutherista sanoi hän kerran: "Vaikka hän minua perkeleeksikin soimaisi, tunnustan kuitenkin kunnioittaen hänet suureksi Jumalan palvelijaksi". Muuten piti Lutherkin suuressa arvossa Kalvinia, ranskalaisen protestanttisuuden noin 25 vuotta häntä nuorempaa edustajaa. Koskaan eivät he ole välittömästi toisiaan tavanneet eikä nähneet; Melankton ja Kalvin sitävastoin oppivat toisiaan mieskohtaisesti tuntemaan, olivat kirjevaihdossa ja uskollisia ystäviä elämänsä loppuun saakka. Välittää koetti Kalvin myöskin kirjassaan "Pyhästä ehtoollisesta", jonka hän Strassburgissa kirjoitti ja jossa hän eri opinkäsitykset yhdisti ajatukseen: "uskossa sakramenttia nauttiessamme tulemme todella osallisiksi Kristuksen ruumiin ja veren olemuksesta (substansista)". Hän on painostaessaan alaisuuden yliluonnollista ja ihmeellistä puolta lähempänä Lutheria kuin Zwingliä. Zwinglin seuraaja Bullinger, sveitsiläisen tunnustuksen kirjoittaja, lähenee muuten tässä taas enemmän Kalvinin käsitystä.

Hedelmänä Strassburgissa pidetyistä luennoista on "Roomalaiskirjeen selitys", joka näihin aikoihin ilmestyi painosta ja oli ensimmäinen Kalvinin merkillisistä raamatun selityksistä. Tämän teoksen kautta on hän sanomattoman paljon saanut aikaan. Hänen kykynsä esittää pyhien Jumalan miesten ajatuksia ja selittää sekä syvästi tieteellisesti että selvästi ja rakentavasti ja valaista aikaansa ja kirkon tulevaisuutta raamatun sanalla, on tunnustettu katolisellakin taholla. "Hänen kirjoituksistaan olisi koko maailmalle oppimista", on eräs heistä sanonut. Kalvin on muuten kauniin, voimakkaan ja henkevän kielensä kautta tullut uranuurtajaksi monille suurille ranskalaisille kirjailijoille, vaikka hän onkin useimmat kirjansa kirjoittanut latinaksi puhuakseen oppineena oppineille. —

Hänelle uskottua ranskalaista seurakuntaa koetti Kalvin apostolisen kirkon esikuvan mukaan johtaa, piti kirkkokuria, saatti pyhän ehtoollisen vieton useammin käytäntöön ja valvoi, että ainoastaan kelpollisia vieraita tuli Herran pöytään, järjestämällä ennakoilmoituksen tai ripin, mikä tosin ei kaikille ollut mieleen. Hän sanoi siitä: "Papin tehtävä on hoitaa ja jakaa armoaarteita, mutta sillä edellytyksellä, ettei pyhää anneta koirille eikä sioille".

Uskonpuhdistajain Genevestä pois jouduttua toivoi Rooma saavansa kaupungin taas haltuunsa ja Lyonissa oli koolla komitea miettimässä miten tämä parhaiten voisi tapahtua. Carpentrasin piispa, kardinaali Sadolet lähetti maaliskuussa 1539 pitkän kirjeen "Geneven kansalle ja senaatille",

taivuttaakseen uskottoman kaupungin palaamaan Rooman kirkon helmaan. Tätä hienoin sanoin sommiteltua kirjettä levitettiin Genevessä, missä hetki näytti suotuisalta, ja neuvosto päätti antaa vastauksen oikeaan aikaan ja oikeaan paikkaan. Mutta kuukausia kului eikä mitään tapahtunut. Berniläiset ajattelivat Kalvinia, joka jo kerran oli osottanut olevansa suuri evankeliumin asian puolustaja Ranskan kuninkaalle kirjoittaessaan, ja tämä ottikin uhatun laumansa asian huostaansa. Hän sepitti mestarillisen vastauksen Sadoletille, joka painettiin syksyllä 1539 ja seuraavana vuonna ilmestyi taas sekä latinan- että ranskankielisenä. Sadolet oli sulavin sanoin puhunut Jumalalle otollisesta kirkon yhteydestä ja siitä mikä on seurauksena, kun tämä yhteys murretaan ja aletaan seurata joitakin hurjanrohkeita miehiä, mikä oli Genevälle tuonut vaan sekasorron ja kaikkea pahaa. Kerettiläisyys, harhaoppi ja hajaantuminen olivat suuria syntejä. Paljon järkevempään olisi seurata yleisen kirkon kuin kunnianhimoisten, itsekästen miesten ääntä. Jospa rakkaat geneveläiset vielä palaisivat kirkkoäidin helmaan. — Merkillistä rohkeutta! Ylistää tätä paheiden läpeensä saastuttamaa kirkkoa ja puhua yhteydestä, joka uskonpuhdistuksen ensi sysäyksestä meni pirstaleiksi ja siellä, missä se säilyi, säilyi vain pelotuksien ja polttorovioiden kautta! Ja juuri silloin tuli Sadoletin ylistämä kirkon äidillinen rakkaus valheeksi osoitetuksi tapausten kautta, jotka läheisesti koskivat Genevää. Kardinaalin kirje kirjoitettiin maaliskuussa, ja huhtikuussa poltettiin kaksi geneveläistä Savoijassa, ainoastaan muutaman tunnin matkan päässä Genevestä. Papit olivat asiassa mukana ja olivat hurjassa ilossaan häväistyksillään lisänneet marttyyrien kärsimyksiä. Sellaisia olivat nämät sen "lempeän ja säälivän äidin" palvelijat, jonka syliin oli palattava.

Tila ei riitä esittääksemme Kalvinin vastausta lyhyessäkin muodossa. Parempaa vastausta eivät protestantit voine vastustajilleen antaa. "Tekö syytätte meitä kerettiläisyydestä? Kerettiläisyyttä on jokainen oppi, mikä on ristiriidassa evankeliumin kanssa. Niin on teikäläisten laita. — Te syytätte meitä, että olemme jättäneet kirkon. Te sen tehneet olette, te, jotka olette poikenneet kirkosta, jonka me tahtoisimme uudistaa. — Te soimaatte meitä kunnianhimosta ja ylpeydestä. Katsokaa, miten vähässä arvossa olemme ja millaiset elantovarot meillä on. Mutta miten olisikaan kunnianhimonne saanut tyydytystä, jos olisimme teidän luonanne, ja miten paljon olisittekaan meille maksaneet vaitiolostamme?" —

Tähän painavaan uskonpuhdistuksen puolustukseen, joka pian koko Europan kiersi, ei ole vastausta tullut, ei Sadoletinkaan puolelta. Kun tämä vuosien kuluttua Geneven kautta matkusti, ajatteli hän kuitenkin täytyvänsä käydä suurta vastustajaansa katsomassa. Hän ajatteli näkevänsä ainakin piispan asunnon. Kuinka hämmästyikään hän kun hänelle näytettiin pientä taloa ja kun Kalvin itse hänellä oven avasi ja yksinkertaisessa puvussa hänet vastaanotti. Kun Sadolet ei voinut pidettyä lausumasta ihmetystään, pyysi Kalvin häntä ajattelemaan, ettei hän valitessaan ollut lihalta ja vereltä neuvoa kysynyt eikä ollut hänellä tarkoituksena rikastua ja maailmassa suureksi tulla, vaan Jumalaa kunnioittaa ja totuutta puolustaa. Itse paavi Pius IV vakuutti kerran: "Tuon kerettiläisen voima on siinä, että raha ei hänelle mitään ole". Strassburgissa oli Kalvin niin köyhä, että hänen täytyi myydä kirjansa saadakseen välttämättömimmät elintarpeensa.

Strassburgin kaupungin valtuuttamana otti hän osaa useihin saksalaisiin valtiopäiviin ja niitä seuraaviin jumaluusopillisiin sovitteluihin, missä eri kirkkoja uudelleen pyrittiin yhdistämään. Niistä ei kuitenkaan ollut paljon tulosta, Tosin tulivat Regensburgissa vuonna 1541 pääedustajat Melankton ja kardinali Contarini hyvin lähelle toisiaan, niin että ero oli vain erilaisessa äänenpainossa. Melankton sanoi: "Elävä usko tekee autuaaksi" ja Contarini: "*Elävä* usko tekee autuaaksi". — Kalvinin oli vaikea jo ulkonaisestikin olla hänelle ajatellussa välittäjän toimessa. Keisarin ehdottama välitysmenettely oli hänestä aivan epäluotettava; Kristuksella ei ole mitään yhteyttä Belialin kanssa; jumalallista totuutta täytyy säilyttää puhtaana eikä hämmäntää sitä valheen ja kaksimielisyyden kautta. Tohtori Eck, Rooman asian edustaja, oli hänelle erityisen vastenmielinen. Siitä kertoo hän Farelille: "Kuvittele mielessäsi raakamainen viisastelija, joka häpeämättä jaarittelee ja oppimattomien ihmisten edessä komeilee kopealla julkeudellaan; siinä suunnilleen hänen kuvansa". Vieläpä kun hän kerran antautui puheisiin Contarinin kanssa, ei hän silloinkaan antanut taivutella itseään.

Strassburgissa ollessa tapahtui Kalvinin yksityiselämässä jotain tärkeää: hänen naimisensa. Ystävät olivat hänelle avioliittoa suositelleet ja etsivät hänelle soveliasta vaimoa. "Ainoa kauneus" kirjoittaa asiasta Kalvin, "joka minuun vaikuttaa, on siinä että vaimo on hiljainen, siveä, vaatimaton, talouteen taipuisa, kärsivällinen ja pitää miehensä hoitamisen pääasiana". Nämät ominaisuudet olivat todella Idelette von Bürenissä, joka oli erään Kalvinin vaikutuksesta kirkkoon palanneen hollantilaisen uudestakastajan leski. Bucer oli suositellut häntä Kalvinille ja syksyllä 1540 vietettiin jotenkin komeat häät. Kun vaimonsa yhdeksän vuoden kuluttua kuoli, sanoi Kalvin hänestä: "En ole koskaan hänessä yhtään hyvettä kaivannut, vaan saanut häneltä kaikki mitä mies voi parhaalta vaimolta saada". Kalvinin avioelämä oli tosin aivan toisenlaista kuin Lutherin. Luther laski täynnä iloista elämänhalua leikkiä Käthensä ja lastensa kanssa; Kalvin puheli henkevän Idelettensä kanssa Jumalan valtakunnan asioista; yhdessä syvennyttiin vieraiden ranskalaisten pakolaisten kanssa vakavaan keskusteluun ja kuunneltiin heidän kertomuksiaan uskonveljien polttorovioilta. Idelette oli hänelle avuksi hänen kutsumuksessaan

pitäen hellää huolta sairaista ja köyhistä, kun Kalvinin heikko ruumis ei tahtonut jaksaa. Heidän yhteiselämänsä oli hiljaista ja vakavaa. Heidän kolme lastaan kuolivat kohta syntymänsä jälkeen; eloa antava, nuorteva lapsiparvi puuttui uskonpuhdistajan kodista. Kun katoliset tässä lapsettomuudessa näkivät Jumalan tuomion, vastasi Kalvin: "Eikö minulla ole henkisiä poikia ja oppilaita kymmenin tuhansin yli koko kristikunnan!" Kolmannen lapsen synnyttyä ja kuoltua alkoi Idelette sairastella, ja varmasti, vaikka hitaasti vähenivät hänen elinvoimansa kolmen vuoden kuluessa. Genevestä kirjoitti Kalvin ystävälleen Viret'ille Lausanneen vaimostaan, joka oli ollut Viret'in läheinen ystävä: "Hänellä on pitkäilliset kärsimykset, joista pelkään pahinta. Ah, tuleekohan kestettäväksemme vieläkin raskaampia kuin tähän asti meillä on ollut?" — Huhtikuussa 1549 tuli tila niin huonoksi, että kaikki toivo täytyi heittää. Ystävät kiiruhtivat häntä hyvästelemään. Hänen sielunsa oli irroitettu maailmasta, kuten hänen puolisonsa vakuuttaa. "Pelkäsin kuitenkin", kirjoittaa hän, "vaimoni surevan edellisestä avioliitosta olevia lapsiansa ja puhelin heistä hänelle. Hän sanoi: Olen jo jättänyt heidät Jumalalle ja olen vakuutettu, ettet sinä jätä lapsia, jotka minä hänelle jättänyt olen. Pääasia on, että he Jumalaa pelkäävät ja hurskaita ovat, ja pyytämättäkin olet sinä heille sitten isänä. Jolleivät ole, eivät he ansaitse, että sinua rukouksen heidän puolestaan." Hänen viimeisiä sanojaan oli: "Ihana ylösousemus! Jumala, sinä kaikkien uskovaisten toivo maailman alusta saakka, sinuun minäkin toivon! — Rukoilkaamme, rukoilkaa kaikki puolestani." Kalvinin rukoillessa ja huokaillessa erkani hänen henkensä. Syvä haava tuli Kalvinin sydämeen ja kauan on hän uskollista vaimoaan surrut. Luonnollisesti jäi hän Ideletten kuoltua yksinäisenä elämään.

Ranskalainen kirjailija Jules Bonnet, joka aikaa sitten on Ideletten elämää kuvannut, sanoo lopuksi sattuvasti: "Kalvinilla oli syy surra; hän ei kadottanut ainoastaan elämäntoveriaan, vaan myöskin siunauksen. Kristillisen aviovaimon tehtävähän on lieventää ja parantaa, saada taistelun tuoksina esille rakkauden ja ystävällisyyden velvollisuudet, ja ken olisi kyennyt tekemään tällaista vaikutusta uskonpuhdistajaan paremmin kuin juuri tämä hänen vaimonsa! Sairaloisuutensa ja ihmisten sekä asiain vastustuksen kiihdyttämänä ja katkeroittamana, kun ei kaikki kohta tahtonut taipua hänen pyhän intonsa mukaan, olisi Kalvin hyvin ollut sen kotoisen lohdutuksen tarpeessa, jota hän suhteellisesti lyhyen ajan sai nauttia. Kuinka usein viihdytti ja asettikaan hänet hänen yhdeksänvuotisen avioliittonsa aikana sana sellainen, joita sydän sanoo naiselle, kun hän näkee vihan liekin leimuavan! Ja kun sitten pimeimmät, myrskyisimmät hetket tulivat, kuka voi sanoa, miten paljon Ideletten sydäntä ja laupeutta herättävä vaikutus uskonpuhdistajalle merkitsi!"

Kalvin taas Genevessä: työ, taistelu ja voitto.

Ideletten kuvaa ja kohtaloa katsellessamme olemme ehtineet edelle ajasta, ja on meidän siksi palattava vuoteen 1541. Kalvin oli vielä Strassburgissa. Genevessä oli silloin surkeat olot. Karkotettujen saarnaajien seuraajat olivat osaksi kykenemättömiä, osaksi kääntymättömiä. Uskovaiset pysyttelivät poissa pyhäältä ehtoolliselta. Kalvin moitti heitä siitä kirjeissään; tuska sydämessä kuuli hän jumalattomuuden kasvamisesta tässä hänelle rakkaassa kaupungissa. Neuvoston enemmistö tosin vielä tahtoi säilyttää kuria ja kirkkojärjestystä ja toimitti sakko- ja vankeusrangaistusta niille, jotka eivät käyneet saarnaa kuulemassa ja ehtoollisella, pelaajille, pilkkaajille ja öisille metelijöitsijöille; mutta siltä puuttui voimaa ja osa sen omista jäsenistä suosi vapaahenkien menoa. Selvästi näkyi, että vakava siveellinen voima oli poissa. Kaikesta nuhteesta ja rangaistuksesta huolimatta liitettiin yhteen. Yksi päivä vietettiin vankilassa ja seuraavana aamuna kuljettiin taas samoja teitä. Kapinoitseva henki sai vallan.

Karkoitetuilla oli alun alkaen Genevessä ollut lukuisia ja hyvin varmoja kannattajia, joiden asiat paranivat paranemistaan, erittäinkin sittenkuin heidän vastustajansa olivat suuria valtiollisia erehdyksiä tehneet, niin että heitä epäiltiin ja syytettiin kavalluksesta. Eräs heidän päämiehistään, kaupungin päällikkö Johan Philippe, vedettiin oikeuteen ja mestattiin kolme päivää myöhemmin. Moni tämän puolueen johtomiehistä jätti kaupungin. Muutamat pastoritkin, joita syytettiin, etteivät he saarnanneet puhdasta evankeliumia, pyysivät neuvostolta eroa virastaan. Saadakseen tämän sekasorron loppumaan, antoi neuvosto eräälle jäsenelleen Ami Perrinille tehtäväksi "keksiä keinoja saadakseen maisteri Kalvinin palaamaan". Ja nyt käytiin tämän kimppuun yhä uudelleen kokonaisen vuoden ajan sekä suusanallisesti että kirjeellisesti, pyynnöllä että hän ryhtyisi Genevessä jatkamaan työtään. Kauan ponnisteli Kalvin vastaan, kirjoittaen siitä m.m. Farelille: "Mieluummin kuolen maantiellä kuin uudelleen menen siihen kidutuskammioon". Mutta lopulta hän antoi myöten. Sydän ja tunto olivat kuitenkin Geneveen sidotut. Silloinen mielialan muuttuminen vaikutti, että virastot yhtyivät Sveitsin valtioiden ja Kalvinin ystävien, Farelin ja Bucerin pyyntöihin. Lisäksi tuli toivo saada valtiokirkkohanteensa toteutumaan Genevessä: "Jumalan kirkastuminen hänen sanansa todellisen ja täydellisen hallitusvallan kautta kristikunnan elämässä". — Näissä seikoissa näki luonnostaan arka Kalvin jumalallisen tahdon ilmauksen, jota hän aina itsestään tai muista huolimatta seurata tahtoi. "Tiedän, etten ole oma herrani, ja uhraan sydämeni Jumalalle."

13 p. syyskuuta 1541 palasi Kalvin Geneveen. Hän oli silloin 32-vuotias; mutta hänen terveytensä oli jo murtunut. Ainoastaan Hengen ja sen uskon voima, ettei hän omia teitään kulkenut, vaan Jumalan kutsumana, vahvasti häntä tähän jättiläistehtäväänsä taas astumaan.

Kalvinin sisäistä päättäväisyyttä Herran pelvossa ja hänen mieskohtaisten etujen tavottelusta vapaata luonnettaan vastaa hänen ulkonainen esiintymisensäkin, jonka parhaiten esitämme t:ri Stähelinin sanoilla: "Eloa oli melkein vaan silmissä, jotka olivat yhtä salaman leimahdusta, syvää tutkimista ja käskevää päättäväisyyttä. Otsa ei ollut aivan korkea, mutta sillä oli tuo omituinen muoto, joka merkitsee rautaista tahtoa ja kukistamatonta kestävyyttä. Ja ilmeikään vahvarakenteinen nenä pisti yleisen laihooden takia vielä enemmän esiin ja lisäsi puolestaan koko esiintymisessä havaittavaa lujuuutta ja terävyyttä. Ohut mutta pitkä parta ympäröi hienoa suuta ja ulottuu vähitellen suipeten kauas rinnalle. Tukan väri oli musta, iho ruskeahko vivahtamatta kuitenkaan punaiselle, vartalo hoikka, mutta ainoastaan keskikokoinen. Kun kuvittelee mielessään miestä, kuten hän liikkui pitkässä mustassa kaapussaan, jossa koskaan ei saanut olla tomuhiukkastakaan, on kuin näkisi edessään ruumiillistuneen vakavuuden, päättäväisyyden, järjestyksen ja sisäisen voiman. Ruumiilla näytti tuskin olevan omaa elämää; ainoastaan hengen välikappaleena se oli ja palveli: ainoastaan luut ja hermot, ikäänkuin palvelukseen, ikäänkuin Kalvinia odottamaan, tarvitsi olla."

Oltuaan kolme päivää Genevessä kirjoittaa Kalvin Viret'ille Lausanneen: "Olin selittänyt neuvostolle, ettei kirkko voi olla ilman lujasti järjestettyä Jumalan sanan mukaista lakia. Suunnittelin sellaisen pääpiirteet ja pyysin, että neuvoston jäsenet keskustelisivat kanssamme ja valmistaisivat luonnoksen, jonka neuvosto ja kansa voisi hyväksyä." Kalvinin toive saatiin toimeen ja jo lokakuussa 1541 astuivat "Kirkkojärjestyksen" 168 pykälää Genevessä voimaan. Niiden mukaan piti kirkossa olla neljä virkakuntaa: pastorit, tohtorit (oppineet), vanhimmat ja diakonit. — Kaksitoista "vanhinta", jotka neuvosto ja seurakunta keskuudessaan valitsivat, ja pastorit muodostivat yhdessä konsistorin, jolle kuului kirkon johto, tapojen ja opin puhtauden valvonta ja hairahuneiden ojentaminen, synnissään pysyvien ehtoolliselta sulkeminen ja vastahakoisten jättäminen neuvoston käsiin. Kristillinen elämä joutui ankarien sääntöjen alaiseksi, vielä ankarampien ja yksityiskohtaisempien kuin edellisellä kertaa. Konsistori valvoi tapoja ja jumalanpalvelusta. Yhteiskunnallinen laki ja rankaisu-oikeus järjestettiin uudelleen ja Kalvin, joka lakitiedettäkin oli lukenut, oli näissä neuvotteluissa mukana. Periaate, että kaikki mikä Jumalan edessä on rangaistavaa, on sitä lainkin edessä, pantiin käytäntöön. Suurin rangaistus oli keskiajan tavan ja oikeuden mukaan tulikuolema. Tämän lain vaikutus oli valtava. Konsistorin piti ja se tahtoi käyttää ainoastaan hengen miekkaa ja lähinnä opettaa ja neuvoa sekä rajoittua ainoastaan kirkollisiin rangaistuksiin. Mutta näillä kirkollisilla rangaistuksilla oli itsessään jo vahvasti yhteiskunnallista ja maallista luonnetta. "Kehoitus Jumalan laupeuden kautta" (Room. 12; Fil. 2), kääntyi usein uhkaukseksi Jumalan vanhurskauden kautta ja pakotukseksi inhimillisen oikeuden käden kautta. Tyttöä, joka virren sävelellä lauloi maallista laulua, täytyi vanhempain ruoskia. Ylhäisen herran täytyi seurakunnalta polvillaan anteeksi pyytää, kun hän kysyttäessä, miksi ei ollut kirkossa, vastasi: "Onko siellä tilaa hevoselleni ja minulle?" "Kaunista vapautta", sanoi kerran eräs rouva, "ennen pakotettiin menemään messuun ja nyt pakotetaan saarnaa kuulemaan". Aviorikos rangaistiin muutamassa tapauksessa kuolemalla. Tytär, joka oli lyönyt vanhempiaan, mestattiin. Papin, joka eräälle tytölle oli tehnyt väkivaltaa, täytyi astua mestauslavalle.

Pastorien ja vanhempien ohella, jotka olivat tapain tuomareina, oli vielä kaksi muuta virkakuntaa, oppineet ja diakonit. Edellisillä oli huolenaan koulutoimi, jota Kalvinin aikana paljon parannettiin muodostamalla kimnaasi ja akatemia, jossa opetettiin etupäässä teologiaa. Diakonit pitivät huolta köyhistä ja sairaista, ja laitoksille, joissa näitä hoidettiin, annettiin suurta kannatusta.

Kalvinin hartioille kasaantui äärettömästi työtä ja huolta. Henkevien ja selvien kirjoitustensa kautta oli hän kaikkien muiden reformeerattujen henkinen isä, jonka puoleen ylhäinen ja alhainen, hengellinen ja maallikko kaikissa tärkeissä kysymyksissä kääntyi. Hänellä oli katsantonsa alla Ranskan, Hollannin Englannin ja Skotlannin, Saksan ja Puolan reformeerattu kirkko, ja rauhaa hän etsi ja koetti välittää niiden yhteyttä kaikkialla. Lukemattomia kirjoituksia on hän kirjoittanut ruhtinaille, valtiomiehille, saarnaajille, seurakunnille, ahdistetuille ja vainotuille. Pakolaisia ja apua etsiviä otti hän hoitoonsa. Sen ohessa saarnasi hän melkein joka päivä, piti jumaluusopillisia luennoita ylioppilaille, ranskalaisille pakolaisille ja kaikille, jotka syvemmältä tahtoivat tulla Jumalan armoneuvoa tuntemaan. Lisäksi tulivat istunnot, vastaanotot, koti- ja sairaskäynnit, kirjallinen toiminta. Hän työskenteli tavattoman nopeaan, melkein valmistamatta, kun hänellä ei ollut siihen aikaa. Ja kuitenkin on kaikki, mitä hänestä lähti, merkillisen syvää ja selvää. Tuskin ehti hän nukkua ja syödä. Ainoastaan neljä tai viisi tuntia hän yleensä makasi. Hiljainen hartaus ja rukous päivää alkaessa k:lo 5, sitten lukutoita, k:lo 8 saarna, k:lo 9 luentoja ja keskustelukokouksia. Sitten laskee hän lepäämään maatessaan lukeakseen. Mutta korehtuurit, kirjeet, vieraat tekevät alinomaisia keskeytyksiä. Kymmenenä viime vuotenaan jätti hän päivällisen ja nautti vain pari kertaa päivässä munan tai vähän lihalientä. Sitten jatkaa hän lukujaan, heikkouden takia maaten, tekee vieraskäyntejä ja, milloin aikaa on, lääkärin määräämän kävelymatkan. Iltamyöhällä istuu hän taas lukupöytänsä ääreen usein puoliyöhön saakka. Mikä hengen ja tahdon

voima kaikkein seurattavaksi! Siinä oli työmies. Tuon ajan elämän ja Geneven sekä Europan reformeerattujen kirkkojen kohtalon kaikki langat näyttävät niin sanoakseni yhtyvän tuon vähäpätöisen miehen aivoissa ja sydämessä. Pyhän raamatun sanassa eläen ja jokapäiväisessä yhteydessä sen kanssa ollen, toivoo hän, että siitä tulisi inhimillisen yhdyselämän yleispätevä laki, ja on vakuutettuna siitä että hän ei toimi omassa nimessään, vaan Jumalan nimessä, hänen lähettiläänään ja pyhän kirjan selittäjänä. Siksi pitää hän pyhänä velvollisuutenaan puolustaa oppiaan jokaista vastustajaa vastaan. Hänen varmuutensa oppinsa jumalallisesta alkuperästä vahvistui sen kautta, että hänen kirkkonsa uskovilla oli sama käsitys. Geneveläiset ja tänne tulvehtivat muukalaiset riippuivat tämän tavattoman miehen huulissa. Mutta eivät kaikki. Vähitellen nousi taistelu elämästä ja kuolemasta. 9 vuotta, vuodesta 1546 vuoteen 1555, koettivat kaikki mahdolliset henget hävittää Kalvinin työtä ja yritystä, lujasti järjestettyä kirkkoa — tähän maailmaan perustettua Jumalan valtiota. Tahdottiin uuvuttaa ja karkottaa uskonpuhdistaja vastustuksella ja juonittelemisella. Hän seiso i vankkana väistymättä hetkeksikään, vaikka hänen henkensä oli usein vaarassa. — Meistä tuntuu siltä kuin olisi Kalvin liiaksi rajoittanut yksilön mieskohtaista vapautta ja menetellyt vastoin Kristuksen sanaa: "Minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta". Mutta tuon ajan sukukunta ei ajatellut niin. Vanhurskaat ja jumaliset olivat ilman epäilyksiä Kalvinin puolella. Taistelu nousi juuri jumalattomien ja ilkevaltaisten henkien puolelta. Nyt oli kysymyksessä kirkkojärjestys ja sen pääedustajat, ja nyt oli kaikin valtion käytettävissä olevin keinoin uhattua järjestystä varjeltava ja suojeltava.

Vuonna 1544 julkaisi Kalvin kirjasi: "Haaveellista ja raivoavaa libertiinien lahkoo vastaan, jotka itseään sanovat hengellisiksi". Tässä ei ollut kysymyksessä myöhemmin saman nimityksen saaneet valtiolliset, vaan "hengelliset libertiinit", joiden kotimaa on Hollanti ja joista jo Luther oli varoittanut. Tämä suunta antoi uudestikastamisliikkeelle viisaustieteellisen muodon, on jonkinlaista panteismia, jolle kaikki on jumalaa ja "yli hyvän ja pahan", opettaessaan: liha on vapaa; sillä luonnonvietti on Jumalan huuto ja Hengen ääni. Jumala on suuri henki; mutta hän on myöskin aine, joka on ijankaikkinen, ja yhtä hyvin voidaan sanoa: kaikki henget ovat hän. Maailmassa ei ole hyvää eikä pahaa, ei totuutta eikä valhetta; sillä kaikki lähtee samasta olennosta. Kaiken pitää olla kaikille yhteistä; omaisuus on rakkauden loukkaamista, on varkautta, laillinen avioliitto on hullutus j.n.e. Kalvin on sitä vastaan kirjoittaessaan ja saarnatessaan niin kauhistuneena hengessä, että hän sai moitetta siitä Navarran kuningattarelta Margaretaltakin, joka yhteen aikaan oli mielistynyt näihin vapaihin henkiin. Kalvin oli sanonut heitä "jumalattomaksi joukkioksi, joka kaiken siveellisyyden kumoo". Kuningattarelle kirjoittaessaan sanoo hän sitten: "Eikö koira hauku, armollinen rouva, kun näkee herransa kimppuun käytävän, ja enkö minä huutaisi, kun Jumalan pyhää totuutta ahdistetaan? Teidän ei pidä toivoa, että enemmän panen arvoa maailman mahtaville kuin Jumalan kunnialle."

Tämä libertinismin henki oli Geneveenkin juurtunut ja yritti nousta totuuden ja vanhurskauden todistajia vastaan. Tuokin Ami Perrin, joka kerran oli Kalvinin ystävä ja yhdessä häntä takaisin toimittamassa, oli sen saastuttama. Hänen vaimonsa isä Frans Favre oli ennen ollut urhoollinen soturi ja kunnioitettu kansalainen, mutta nyt Bonnivardin sanain mukaan "vanha, velto ja pahan sokaisema". Favren vaimon oli täytynyt kaupungin läheisyydessä oleva maakartano jättää ja väistyä erään palvelijattaren tieltä. Sen vuoksi oli mies marraskuussa 1545 käsketty konsistorin eteen, mutta oli hän antanut kolme kuukautta kulua, kunnes viimein tuli ja selitti, että hän voi taloutensa hoidon ja johdon antaa kenelle tahtoi. Hänen täytyi mennä vankilaan. Samoin hänen kevytmielisen tyttärensä Fransiska, rouva Perrinin, joka oli pannut toimeen kielletyt tanssaiset ja jonka oli sentähden täytynyt tulla konsistorin eteen. Anteeksipyyntön sijasta syytti hän uskonpuhdistajia hänen ja hänen isänsä maineen tahraamisesta, kuten hän sanoi. Silloin loppui Kalvinin kärsivällisyys ja hän huudahti: "Eikö tähän Favren perheeseen sitten voi päästä käsiksi? Jollette tahdo Kristuksen ikeeseen suostua, niin rakentakaa muuanne itsellenne kaupunki; mutta niin kauan kuin täällä olette, ette voi päästä laista eroon. Vaikka perheessänne olisi yhtä monta kruunua kuin on päätä, niin tietää Jumala pysyä herrana." Jonkun ajan kuluttua rouva Perrin uudelleen vasta oikein tanssi, ja neuvosto antoi käskyn ottaa hänet kiinni. Hän sai kuitenkin aikaa hypätä hevosen selkään. Kadulla kohtasi hän Bonnivardin kertomuksen mukaan papin, joka oli ollut riidassa hänen isänsä kanssa, ratsasti hänet kumoon, iski sitten kannukset hevosen kupeisiin ja kiiti pois. Hän pääsi isänsä maatilalle Bernin puolelle, missä hän oli turvassa. Mutta Geneveen taas tullessaan joutuivat molemmat, isä ja tytär, vankeuteen, josta heitä ei irti päästetty. — Tämä asia kuvaa Geneven uskonpuhdistajain pelottomuutta ja johdonmukaisuutta.

Eräänä päivänä tapaa Kalvin Pietarinkirkon kansliahuoneeseen tullessaan siellä seuraavasisältöisen lapun: "Sinä ja kannattajasi, te kiroitut papit, menkää matkoihinne, muuten teidät viimeinkin kohtaa koston miekka; emme kärsi enempää teitä, jotka olette karanneet munkistoista tänne tyrannivaltanne asettaaksenne". Neuvosto pani toimeen tutkimuksen ja syylliseksi löydettiin eräs Jaakko Gruet, jonka puheet tavallisessa keskustelussa jo kauan olivat huokuneet täydellistä kristinuskon halveksimista. Kotitarkastuksessa ilmeni uusia todisteita siitä, että Gruet oli hautonut valtiopetosta tasavallan ajallisia ja ijankaikkisia perustuslakeja vastaan, ja lain mukaan tuomittiin hänet mestattavaksi.

Huhtikuussa 1546 nähtiin tunnettu neuvosherra, nimeltä Ameaux, suuren kansajoukon seuraamana,

paljain päin, palavat soihtu kädessä oikeudenpalvelijain kulettamana kiertävän kaupunkia ja lopuksi avoimella paikalla Jumalalta ja tuomareilta armoa pyytävän. Tätä sanottiin julkiseksi anteeksi pyynnöksi. Ameaux oli pilkannut pelastusoppia ja Kalvinia ja hänen vaimonsa oli huonon elämän takia muutamia päiviä ollut vankilassa. Vankila oli majapaikka, jossa useimmiten vieraita oli, tosin vain tilapäisesti, sillä tavallisesti ei siellä kauan oltu. Mutta sinne tultiin aivan vähäpätöisistäkin asioista, joten kukaan ei voinut olla varma, ettei siellä joskus täytyisi käväistä.

Vapaat henget eivät tahtoneet sellaiseen kuriin ja rajoitukseen suostua. Muodostui suoranaisia salaliittoja murhatakseen tai karkoittaakseen saarnaajat. Yhteen aikaan heitä kadulla liikkuaan herjattiin, uhattiin ja viskattiin kivillä. Kalvinin kimppuun usutettiin koiria, toiset antoivat koiralleen nimeksi Kalvin, häntä itseään sanottiin Kainiksi. Usein täytyi hänen kuulla huuto: "Rhoneen hänet!" Mutta hän ei horjunut totuuden ja vanhurskauden palveluksessa, vaan pysyi siinä minkä oli tehtäväkseen käsittänyt uskollisena, muotoa katsomatta, peläten ainoastaan Jumalaa, jonka vuoksi hän oli valmis uhraamaan henkensä. — Kerran riehui taistelu oikein kahdensadan neuvoston kokoushuoneessa. Kalvin lähti saarnaajien kera sinne myrskyä asettamaan. Riehuva kansajoukko heittäytyy heidän tielleen, saarnaajat kiskaistaan sinne tänne, Kalviniakin uhataan. Hän astuu neuvossaliin. Silloin vastustajain raivo vasta oikein pääsee irti; miekkoja vedetään esille. Kalvin pysyy rauhallisena ja lausui neuvon ja sovinnon sanan. "Jos minut tahdotaan surmata, olen valmis; jos minut tahdotaan karkottaa, olen valmis. Koettakaa vaan vielä kerta pelastaa Geneveä ilman evankeliumia!" Sali hiljenee hiljenemistään. Lopuksi kuuluu ääniä: "unohdettu, anteeksi annettu, sovittu". Kalvin ja Perrin ojentavat toisilleen kättä. Yleinen ilo ja noin vuoden rauha ja aselepo seuraa.

Mutta oikeaa rauhaa ei vielä ollut. Vielä kerran puhkesi taistelu, mikä raivosi noin yhdeksän vuotta ja loppui teokratian ja evankeliumin lopulliseen voittoon Genevessä. Perrin oli jäänyt hallituksen johtoon. Vastustuksen nousemiseen oli aiheena Ranskasta saapuneiden protestanttisten pakolaisten kasvavat joukot, jotka yleensä saivat kansalaisoikeudet, vahvistivat kalvinistien puoluetta ja antoivat valtiolle niin vakavan leiman. Usean vanhan, vapaan kansalaisen mieltä katkeroitti juuri se, että kirkossa käytiin enemmän kuin koskaan ennen. "Ranskalaiset karkottavat meidät vielä kaupungistamme", sanoivat he. "Evankeliumin viholliset ovat ilmeisesti liittoutuneet meitä vastaan", kirjoittaa Kalvin erälle ystävälleen. "He nostavat kapinan. Raskas kuorma on hartioillani. Ilmeisesti tahtoo Herra ottaa pois kaiken ihmistuen, että luottaisimme yksin häneen." Kapinan puhkeamista oli vielä pidättämässä uskottomien ja kelvottomien seurakunnasta tai ehtoolliselta pois sulkeminen, minkä häpeän alaiseksi joutumista kansa vielä kammosi. Tämän rangaistuksen määräämisoikeus tahdottiin konsistorilta siirtää maallisille viranomaisille.

Näiltä etsi apua muuan Berthelier, sen kuuluisan Berthelierin poika, joka Savoijan herttuaa vastaan taistellessa oli joutunut vapauden marttyyriksi. Puolitoista vuotta oli konsistori kieltänyt häneltä pyhän ehtoollisen. Neuvosto vaati Perrinin esityksestä 1553, että hänet päästettäisiin pyhälle ehtoolliselle. Kalvin pani vastaan. Ehtoollisvieto oli sama kuin pyhä tuli. Kaikki olivat jännityksissään, kirkko pakaten täysi. Joukkue vastahakoisia tunki ehtoollispöydän luo. Kalvin saarnasi rauhallisesti ja varmasti ja päätti sanoilla: "No niin, jos tämän pöydän ääreen tahtois tulla joku, jolta konsistori on sen kieltänyt, vakuutan edeltäkäsini elämäni kautta, että tulen näyttämään mitä minun täytyy — ja minun on käsketty tehdä". Berthelier ei lähestynyt pöytää. Kaikki meni niin hiljaa ja juhlallisesti kuin olisi Herran majesteetti näkyväisesti läsnä ollut huoneessa. Neuvosto peruutti kaikki ja Kalvin, joka jo oli ajatellut karkotusta, voi kenenkään häiritsemättä taas jatkaa suurta työtään.

Mutta vuonna 1555 uskalsivat libertiinit, jotka uusissa vaaleissa olivat jääneet alakynteen, ryhtyä viimeiseen epätoivontaisteluun, julki kapinaan, joka kuitenkin loppui heidän häviökseen. Hankkeissa oli saada aikaan kirkossa yllätys ja verisauna. Kun suunnitelma oli ilmi tullut ja estetty, lähtivät he, Perrin ja Berthelier etupäässä, erästä juomapaikasta kiihdyksissään miekka kädessä katuja pitkin, metelöivät raatihuoneen edustalla, julistivat vallankumouksen ja karkasivat erään vartiaston kimppuun, jota eräs asianajaja toi heitä vastaan. Lyhyt taistelu ratkaisi asian. Muutamia kaatui; libertiinit pakenivat ja jättivät kaupungin. Muutamia karkotettiin, toisia telotettiin. Tähän Geneven järjestyksen ja kirkollisen uudistuksen vastustajain ahdistamiseen ei Kalvinilla ollut mitään vaikutusta; mutta hän iloitsi ja kiitti Jumalaa, kun seurakunnalla nyt oli rauha ja se voi Jumalan pelvolla rakentua.

Servetin oikeusjuttu.

Samoihin aikoihin syksyllä 1553, kun taisteltiin Berthelierin pääsemisestä pyhälle ehtoolliselle, tapahtui Servetin oikeusjuttu, joka on heittänyt synkän varjon Kalvinin historiaan, niin että hän monen mielestä on sen kautta ikäänkuin poltinraudalla merkitty. Mutta ei saa tuomiota langettaa tuntematta asiaa oikein. Mikael Servet oli espanjalainen, syntynyt 1509 tai 1511 Tudelassa Ebron rannalla. Isänsä oli kirjuri ja sukuisin Villanovasta Arragoniasta, jonka vuoksi poika viimeisissä kirjoituksissaan käyttä

nimeä Mikael Villeneuve. Jo nuorena tutki hän vanhoja kieliä, latinaa, kreikkaa, jopa hepreaakin, sitten Saragossan yliopistossa ja lopuksi Touloussessa matematiikkaa, tähtitiedettä, maantiedettä, edelleen oikeustiedettä, lääketiedettä ja lopuksi jumaluusoppiakin. Kaikkia näitä harrastuksia hän yhteen sekotti osottaen sellaista nuoruuden hehkua ja haaveellisuutta, jota usein pidetään jaloutena ja henkevyytensä, toisinaan ylpeytenä ja ylimielisyytenä. Tuskin 20 vuotta täytettyään kirjoitti hän "kirjan kolminaisuusopin erehdyksistä", kuten päällekirjoitus kuuluu. Hän luuli uskonpuhdistajani liian äkisti pysähtyneen oppiin Kristuksesta, ijankaikkisesta Jumalan pojasta, ja kristinusko tarvitsi muka uudelleen todeksi tullakseen paljon perusteellisemmän ja täydellisemmän uudistuksen. Hän kävi sentähden Saksassa matkustaessaan puhuttelemassa protestanttisia jumaluusoppineita, Baselissa Oekolampadiusta. Kun tämä kerran päivän tapahtumista puhellessaan Zwinglin, Bullingerin ja Gapiton kanssa mainitsi nuoren espanjalaisen väitteet, sanoi Zwingli: "Veli Oekolampadius, sinun tulee olla varoillasi, sillä jumalattoman espanjalaisen väärä oppi hävittäisi koko meidän kristinuskomme. Sillä jollei Kristus olisi oikea, totinen ijankaikkinen Jumala, niin ei hän voi olla meidän Vapahtajamme, ja niin olisi valhetta kaikki mitä profeetat, apostolit ja kirkko ovat opettaneet. Sentähden tee mitä voit, ettei tuo hirveä Jumalan pilkka pääse leviämään kristikunnan häviöksi." Samaa ajatteli Kalvin, joka Servetin kanssa oli ryhtynyt kirjevaihtoon. Servetin ääni ja olemus teki häneen kovin vastenmielisen vaikutuksen, ja viitaten kirjaansa "Kristinuskon opetus", katkaisi hän kirjevaihdon. "Henkisten libertiinien" panteismi, josta ennen on puhuttu, oli Servetinkin saastuttanut, ja suurta oppiakseen hyväkseen käyttäen koetti hän sitä kaikella innolla, vaativaisin ja pilkkaavin sanoin maailmassa levittää. Eräälle Geneven kirkon saarnaajalle oli Servet kirjoittanut muun muassa: "Teidän evankeliuminne on ilman yhtä Jumalaa, ilman tosi uskoa, ilman hyviä töitä. Yhden Jumalan sijalla on teillä kolmipäinen manalankoira." 1535 oli Servet kirjapainon korjauslukijana Lyonissa, v:sta 1537 opetti hän menestyksellä Pariisissa maantiedettä, matematiikkaa ja lääketiedettä, ja lopuksi toimi hän Viennessä, Dauphinéssa, lääkärinä piispa Palmierin suojeluksen alaisena. Hiljaisuudessa valmisteli hän uutta teosta "Kristinuskon uudistus". Eräs vienneläinen kirjanpainaja uskalsi antaa painokoneensa hänen käytettäväkseen eräässä pääpainosta eristetyssä pienessä puutarharakennuksessa, ja kirja painettiin tammikuussa 1553.

Genevessä sattui elämään protestanttisena pakolaisena eräs vienneläinen kauppias nimeltä Vilhelm Trye; hän oli Kalvinin läheinen tuttava. Tätä soimasi eräs Lyoniin jäänyt sukulainen siitä, että hän oli yhtynyt kirkkoon, jossa kaikellinen vallattomuus sekä opin että elämän puolesta oli vallalla. Trye vastasi tämän moitteen paljon paremmin sattuvan paavilaisiin, koska he keskuudessaan suvaitisivat kerettiläistä, joka ansaitsi saada surmansa pyövelin kädestä. Tahdottiin todistuksia ja Trye lähetti serkulleen muutamia Servetin Kalvinille lähettämiä käsinkirjoitettuja lehtiä, jotka olivat osa kirjaa "Kristinuskon uudistus". "Olen ne ainoastaan suurella vaivalla saanut herra Kalvinilta", liitti hän oheen, "koska hänellä ei ole oikeuden miekkaa, vaan on paremmin opetuksen kautta sellaiset asiat voitettava". Noiden käsinkirjoitettujen lehtien nojalla meni inkvisitioni Servetin kimppuun, hänet vangittiin, kotoa tavattiin uusi kirja pinkoissa ja hänet teoksineen tuomittiin poltettavaksi. Tämän vältti hän kuitenkin pakenemalla. Asia on lykätty Kalvinin syyksi; Trye oli muka vain välikappale, hän itse asian alku, se joka Servetin katolisen inkvisitionin käsiin toimitti. Kalvin itse kieltää sen ja kirjoittaa: "Herjaus tulee mitättömäksi, kun minä annan sanani ettei siinä ole perää". Trye ei tahtonut sukulaisensa silmissä olla valehtelija ja pakotti Kalvinin antamaan todistuskappaleet.

Kova onni vei pakenevan Servetin Geneveen. Miksi jäi hän sinne kuukaudeksi eikä matkustanut eteenpäin? On luultu libertiinein pidättäneen häntä, he kun luulivat hänessä tavanneensa oikean miehen vihatun Kalvinin vastustajaksi. Onkin mahdollista että hän itse — olihan vuonna 1552 Perrin asiain johdossa — rupesi toivomaan pääsevänsä voitettun uskonpuhdistajan seuraajaksi. Varmaa vain on, että 13 p. elokuuta tuli Servetin oleskelu tunnetuksi ja Kalvin vaati hänen vangitsemistaan. Tämä tapahtuikin ja nyt alkoi vangitulle laaja oikeudenkäynti. Syytöskirjoituksen sepittäjänä kutsuttiin Kalvin oikeuden kuulusteltavaksi, ja usein näytti kuulustelu Kalvinin ja Servetin väliseltä riita-asialta. Servetin koko esiintyminen teki tuomareihin varmaan kovin vastenmielisen vaikutuksen. Esim. 17 p. elokuuta koetti Kalvin todistaa syytetyn kumoavan, puhumattakaan kristinuskosta, kaiken uskonnon ja eroituksen Luojan ja luodun, hyvän ja pahan väliltä. Uhkamielisenä myönsi Servet tämän; jumaluus asui perkeleessäkin, kivessä, puussa j.n.e. "Tuo jakkarakin — on Jumala olemus." Kun häneltä kysyttiin, oliko hänen mielestään perkelekin oleellinen Jumala, vastasi hän hymyillen: "Epäiletkö sitä? Kaikki ovat osana Jumalasta, hänen lahjojaan."

Oikeudenkäynti venyi pitkäksi ja Servet sai olla kovassa vankeudessa, mistä hän valitti kylmää luolaansa, loppuunkulutettuja vaatteitaan ja likaisuutta. Neuvosto antoi parantaa hänen tilaansa. Kuulusteluissa tapaamme onnettoman milloin äärettömän ylimielisen raivon valtaamana, milloin lannistuneena surkeasti itkien. Kirjottaessaan neuvostolle vaati hän Kalvinille kuolemaa ja hänen omaisuutensa itselleen vahingonkorvauksena. Hän oli varmaan kuullut voitonhuumauksessa elävien libertiinien puheita ja toivoi valtiokeikausta. Kalvinin hyväksymislauseseen tuomiosta pani Servet seuraavasisältöisiä reunamuistutuksia. "Sinä et tiedä mitä sanot! Olet kurja, jos jatkat sen kiroomista, mitä et ymmärrä. Luuletko koiranhaukunnallasi huumaavasi tuomarin korvat?" Oikeus päätti pyytää

koko sveitsiläisen kirkon lausuntoa ja lähetti pappeja Berniin, Baseliin, Zürichiin ja Schaffhauseniin.

Vastaukset puolsivat surmaamista. Täydellinen, hirveä yksimielisyys: "Servetin täytyy kuolla". Vaikka keisarin ja paavin ikeestä olikin irtauduttu, vallitsi kuitenkin rikosoikeudessa keskiajan lait ja katsantotavat, jonka mukaan sellaisten kerettiläisten, jotka tunnustustaan ympäristöönsä levittävät, täytyisi kuolla. Kalvin ei ole hallitukselle suunnitellut päätöslauselmaa. Koskaan hän ei ole ollut niin lähellä kokonaan pois joutumisen vaaraa, kuin silloin syksyllä.

Kalvinin lähtö kotiin.

Opettajista, jotka muille Jumalan sanaa puhuneet ovat, sanotaan: "Ottakaa vaari, millainen loppu heidän menollansa oli, ja seuratkaa heidän uskoaan" (Hepr. 13). Kalvinin lopusta sanoo hänen oppilaansa Beza elämäkerrassa: "Kadottaessamme näin ihanan miehen oli lohdutuksenani ajatus, että hänen ihana loppunsa on ikäänkuin koko hänen elämänsä kruunu ja kaunistus".

Tämä Teodor Beza oli Kalvinia kymmentä vuotta nuorempi, tutki Pariisissa oikeustiedettä ja kaunotaiteita, oli täydellinen mailmanmies, mutta tuli Jumalan armon kautta kääntymykseen, pakeni Pariisin elämää ja tuli noin kolmekymmenvuotiaana Kalvinin luo Geneveen ja sitten kreikan opettajaksi Lausanneen sekä 1559 Kalvinin uudesti muodostamaan Geneven akatemian ensimmäiseksi rehtoriksi. Tämä yliopisto, jonka yhteydessä oli valmistava kimnaasi ja jonka opettajistoon Kalvinkin kuului, nousi suureen kukoistukseen ja oppilaita karttui satoja ja tuhansia kaikista maista. Millainen taikavoima veti nuoria Geneveen, missä heidän täytyi alistua niin ankaraan kuriin, siitä kertoo meille tuon aikuinen historian kirjoittaja, katolinen Plorimund de Raemond: "Teistä tuli ensin henki Ranskan ylioppilaihin ja kuiskasi heidän korvaansa Kalvinin ja Geneven nimen, niin että he panivat pillit pussiin ja yötä päivää vaelsivat Geneveen. Pyhän miehen näkemisen toivo joudutti askeleita. Ei mitään iloa, ei edes pyhiinvaeltajan iloa nähdessään kaivatun Jerusalemin, voi verrata autuuteen, jota he tunsivat nähdessään Geneven pyhät muurit." Oppinut, hieno ja lempeä Beza oli koko yliopiston kaunistus. Hän oli myöskin reformeerattujen pääedustajana v. 1561 uskonnonkeskustelussa Poissyssä, mihin hovi sekä Ranskan hengelliset ja maalliset suurmiehet olivat saapuneet. Kun Beza tovereineen astui saliin, pääsi erään kardinaalin suusta: "Tuolla tulevat geneveläiskoirat", mihin Beza vastasi: "Herran lammaslauoma tarvitsee uskollisia koiria; on niin paljon raatelevia susia." Kalvinille oli Beza samanlainen ystävä kuin Lutherille Melankton, sillä erotuksella että hän oli riippuvaisemmassa suhteessa. Hän eli 40 vuotta Kalvinin jälkeen, ja olikin tämän varsinainen seuraaja. Kuolema, joka tavotti Kalvinin jo 54-vuotisena, ei tullut hänelle yllätyksenä; jo muutamia vuosia oli sairauden ääni häntä siitä muistuttanut. Oikeastaanhan Kalvin sai koko elämänsä taistella heikkoutta ja sairaloisuutta vastaan. Kuten Paavalin täytyi hänenkin, jottei suurten hengellisten lahjain tähden ylpistyisi, kantaa pistintä lihassaan; hänen täytyi heikkoudessaan julistaa jotain korkeampaa, Kristuksen voimaa. Viime vuosina pahentui hänen tilansa kaikin puolin: pääkipu, jalkavaiva, leini, vatsatauti, hengenahdistus rasittivat häntä. Keskellä tuskiaan teki hän kuitenkin työtä edelleen, ettei Herra häntä laiskana tapaisi; hän opetti ja kirjoitti, kunnes ei enää voinut. Helmikuun alussa 1564 piti hän viimeisen saarnansa ja pääsiäisenä kannatutti hän itsensä kirkkoon ja Herran pöytään viettääkseen vielä kerran seurakuntansa kanssa pyhää ehtoollista ja yhtyäkseen vielä, vaikka vapisevin äänin, lauluun: "Herra, anna palvelijasi mennä rauhaan". Syvästi liikutettuna näki seurakunta hänen tyytyväisistä, kirkkaista kasvoistaan, miten nöyränä ja iloisena heidän kuoleva paimenensa lähtöään katseli.

26 p. huhtik. näki Kalvin vielä neuvoston ja 28 p. Geneven papiston kuolinvuoteensa ympärillä. Molemmille puhui hän valtavia jäähyväissanoja, tunnusti nöyrästi syntinsä, erittäinkin kiivautensa, mutta myös lujan uskonsa, laski vakavasti heidän sydämelleen heidän virkansa pyhyden, lopetti rukouksella ja antoi kätensä jokaiselle jäähyväisiksi. Vielä kerran otti hän vastaan papit, joilla hänen talonsa suuressa huoneessa oli yhteinen istunto ja veljellinen ateria, johon hän itsekin otti osaa. Odottamatta kuitenkaan sen loppua, kannatti hän itsensä viereiseen huoneeseen. "Väliseinä", sanoi hän hymyillen, "ei estä minua hengessä olemasta luonanne". "Sen sanoi hän varmaan", huomauttaa Beza "ajatellen läheistä kuolemaansa ja tulevaa henkistä oleskeluaan luonamme". Tästä päivästä jäi hän makaamaan. Hän oli jo niin laiha, "että hänessä paitsi kasvoja oli vaan henki jälellä". Viimeisen kirjeensä lähetti hän Farelille Neuenburgiin. "Terve, paras ja uskollinen veli! Kun Jumala tahtoo sinut jättää minun jälkeeni, niin elä muistaen yhteyttämme, jonka hedelmä meitä taivaassa odottaa, sikäli kuin siitä on Jumalan kirkolle hyötyä ollut. En tahdo että minun tähteni olisit levoton (ja tänne matkustaisit). Hengitän ylen vaivaloisesti ja odotan hetki hetkeltä hengen lähtöä. Mitäs muusta, kunhan vain Kristuksessa elän ja kuolen; hän on voitto omilleen elämässä ja kuolemassa. Puhun sinusta Jumalalle ja siellä oleville veljille!" Vaikka jo ijällinen oli, kiiruhti Farel vielä kerran nähdäkseen ystävänsä, jonka kanssa oli jakanut vastoinkäymiset ja menestykset. Vielä oli jälellä vaikeita kärsimyspäiviä ja Kalvin kesti ne kärsivällisesti: "Minä en tahdo avata suutani, sillä sinä sen teet". Tosin huokaili hänkin monia sekä omia että uskonveljiensä kärsimyksiä: "Ah Herra, kuinka kauan!"

Vihdoinkin, 27 p. toukokuuta 1564, tuli lunastuksen hetki. Täysin tajussaan, vaikka hiljaa ja vähitellen, ilman nytkähdystä, hän lakkasi hengittämästä. Juuri auringon laskiessa sulki Kalvinkin silmänsä.

Suuri suru ja valitus oli kaupungissa. Hän haudattiin ilman komeutta; mutta melkein koko Geneve oli saattamassa häntä leposijaansa. Hänen hautansa jäi kirjoituksetta; hän itse ei ollut sellaista tahtonut. Vasta paljon myöhemmin on siihen paikkaan, mihin hänen luullaan haudatun, nostettu noin 20 senttimetriä korkea neliskulmainen kivi, jossa kirjoituksen paikalla on vaan kirjaimet J.C. — Mutta Beza lopettaa kirjoittamansa Kalvinin elämäkerran sanoilla: "Minun isäni, minun isäni! Israelin vaunut ja hänen ratsumiehensä!"

Emme mekään tahdo suurta muistomerkkiä panna miehen haudalle, jolla oli tapana usein kesken kaiken nostaa verkalakkiansa taivasta kohden vakuuttaen ja sanoen: "Kaikki Jumalan kunniaksi!" Nämät lehdet eivät ole kirjoitetut ihmisen ylistelemiseksi, vaan sen kunniaksi, joka syntisen autuaaksi tekee ja heikoissa väkevä on. Ja jos sen suuren rinnalla, mitä Jumala Kalvinin elämän ja opin kautta lahjoitti ja toimitti, onkin paljon, mikä meitä loukkaa ja on meille käsittämätöntä, niin tahdomme uudelleen muistuttaa mieleen, että yksin Jumala on pyhä ja virheetön, ja me siinä määrin kuin me hänessä olemme ja pysymme. Kalviniinkaan nähden emme saa neroa sokeasti ihannoida. Edelleen tiedämme, että mekin kahdennenkymmenennen vuosisadan lapset ylen heikkoja olemme Jumalan tutkimattomia teitä mestaroidaksemme ja ymmärtääksemme. Beza sanoo: "En hänestä tahdo enkeliä tehdä; mutta hänen suuri, myrskyävä kiivautensa ei ollut tavallista vihaa, vaan muistutti Vanhan testamentin profeettoja, ja tätäkin kiivautta on Jumala käyttänyt valtakuntansa työhön, taivuttaakseen jäykkiä ja pahoja sydämiä? — Meidän kevytmielinen, veltto ja suurimmaksi osaksi laitton aikamme ei voi käsittää Kalvinin kaltaista miestä, hänen uskoaan, työtään ja kuriaan. Eikä sekään ole tarpeen, että hyväksymme kaikki mitä Kalvinin suusta ja kynästä läksi. Mutta pääasiassa täytyy meidän astua hänen jälkiään. Niin esim. Kalvinin ystävän Bullingerin reformeerattuja kirkkoja varten laatima 'Sveitsiläinen tunnustus' ei tosin tiedä mitään Kalvinin kovasta armonvalitsemisopista, mutta pitää kiinni sen ytimestä, siitä että pyhien ijankaikkinen edeltämääräys tai valitseminen autuuteen ei perustu ihmiseen tai ansioon, vaan yksin Kristukseen, niin että ne ovat valitut, jotka uskon kautta ovat Kristukseen istutetut, hylätyt taas ne, jotka ilman Kristusta ovat" (Ef. 1, 4; Tim. 1. 9). "Jos sinä uskot ja Kristuksessa olet, niin olet valittu; Kristus on peili, jossa me näemme edeltämääräyksemme. Ollessamme ahdistuksessa valitsemisestamme olkoon lohdutuksemme, että Jumalan lupaukset kuuluvat kaikille uskoville, niin että joka anoo, hän saa, ja että me kasteen kautta olemme Kristuksen ruumiiseen istutetut ja kirkossa usein hänen ruumiinsa ja verensä saaneet ijankaikkiseksi elämäksemme." "Täten vahvistettuna, lujitettuna ja varmoina pitää meidän pelvolla ja vapistuksella laittaa, että autuaaksi tulisimme." (Sveitsiläinen tunnustus, Artik. 8, 9. 10.) Kalvinin armonvalitsemisopista, että Jumala laupeuttaan osottaa ansiotta valitsematta toisen autuuteen ja vanhurskauteen, toisen hyvin ansaitun hylkäämisen kautta, sanoo Bungener (Kalvinin elämä), että se on vaan Kalvinin järjestelmän kasvannainen, seuraus liian pitkälle menneestä järjen juoksusta, onneksi ilman pohjaa. Jumalan armo on yleinen, ja vasta ajallisuuden piirissä astuu kaksinaisuus esille, vapauden ja armon yhteisvaikutuksessa. Ja eikö Israelin valitseminen ja pakanain hylkääminen koitunut näillekin lopulta autuudeksi? Eikö tästä pidä vetää johtopäätöstä yksityisenkin pelastukseen ja kutsumukseen nähden?

Ehtoollisopissaan on Calvin Lutheriin ja Zwingliin nähden välittävällä kannalla. Jälkimäinen painostaa vain merkkiä, mikä muistuttaa ja "merkitsee" lunastusta ja sen hyviä tekoja. Calvin pitää kiinni siitä, että uskovat ehtoollisessa ulkonaisen näkyvän merkin mukana saavat myöskin sen merkitsemää hengellistä armoa ja voimaa yhdessä kirkastetun Vapahtajan kanssa. Ja sisällisen ihmisen ravitsemisen ohella on tässä samalla "eukaristia" (kiitostoimitus), kuten kirkkoisät sitä nimittivät, juhla, jota yhdytään viettämään sovituksen ja lunastuksen äärettömien hyvien töiden kiitokseksi.

Tärkeä on myöskin Calvinin opissa ja elämässä muodon saanut ajatus kaikkien kirkkojen yhteydestä. On yksi Henki, yksi Herra, yksi usko, yksi kaste, mikä sitoo kaikki maan päällä olevat uskovat yhdeksi ruumiiksi, jolla on oma lakinsa ja elämänsä, eikä riipu valtiosta, vaan Jumalan sanasta. Calvin tahtoi saada kirkon valtiosta vähemmin riippuvaksi kuin Luther, vaikka hänkin piti valtiota jumalallisena järjestyksenä ja velvoitti esivallan kuuliaisuuteen, ei kirkkoa kohtaan, vaan Jumalaa, Kristusta ja raamattua kohtaan. Jos valtio kieltää, niin ei Lutherin ja Melanktonin mielestä kristityillä ole oikeutta asettua kirkon puolesta esivaltaa vastaan; mutta Calvinin mielestä sitä vastoin on sellainen oikeus, vaikka hänkin usein ja kauan on varottanut aseelliseen sotaan uskon puolesta ryhtymästä. Sentähden sellaiset ilmiöt kuin amiraali Coligny Ranskassa, Wilhelm Oranialainen Hollannissa, Oliver Cromwell Englannissa, jotka reformeerattujen johtajina ase kädessä ovat epäuskoista esivaltaa vastaan puolustautuneet, ovat kalvinismin pohjalla hyvin käsitettäviä. Kaikkiin näihin maihin toivat pian tuhannet saarnaajat Calvinin evankeliumia, jonka puolesta he eivät ainoastaan taistelleet, vaan myös kärsivät ja vuodattivat verensä. Ajatellessamme kaikkia näitä uskonsotia ja vainoja, opimme yhä paremmin ymmärtämään Kristuksen sanaa: "Minun valtakuntani ei ole tästä mailmasta", ja "Nostakaa päänne, sillä teidän lunastuksenne lähestyy".

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.